

”Vapaaehtoisesti lapseton, miksi ihmeessä?”

**Argumentaatioanalyysi Vauva.fi-sivuston
verkkokeskusteluviesteistä**

**Maisterintutkielma
Ninja Marttinen
Soveltava kielentutkimus
Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto
2020**

Tiedekunta – Faculty Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos – Department Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Tekijä – Author Ninja Alisa Marttinen	
Työn nimi – Title ”Vapaaehtoisesti lapseton, miksi ihmeessä?” Argumentaatioanalyysi Vauva.fi-sivuston verkkokeskusteluviesteistä	
Oppiaine – Subject Soveltava kielentutkimus	Työn laji – Level Maisterintutkielma
Aika – Month and year Elokuu 2020	Sivumäärä – Number of pages 59
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Tässä maisterintutkielmassa tarkastelen, miten vapaaehtoisesti lapsettomat perustelevat lapsettomuuttaan, sekä sitä, mitä argumentoinnin tapoja ja retorisia keinoja he käyttävät keskustellessaan vapaaehtoisesta lapsettomuudesta. Tutkimusaineistona toimii Vauva.fi-sivuston <i>Vapaaehtoisesti lapseton, miksi ihmeessä?</i> -niminen verkkokeskustelu, jossa esiintyviä argumentoinnin tapoja ja retorisia keinoja erittelen argumentaatioanalyysin keinoin. Valitsin tutkielmaani ne keskustelussa esiintyvät vastausviestit, joissa kirjoittajat vastaavat suoraan aloittajan kysymykseen ”miksi et ole hankkinut lapsia?”. Olen huomioinut analyysissäni myös verkkokeskustelun aloitusviestin, jonka kirjoittaja on perheellinen ihminen. Argumentaatiota ja argumentointitapoja tarkastelen Kakkuri-Knuutilan ja Halosen (1998), Siitosen ja Halosen (1997) sekä Pääkkösen ja Variksen (2000) näkemysten pohjalta, retorisia keinoja ja verkkokeskustelua retorisenä tilanteena Kakkuri-Knuutilan (1998) näkemysten mukaan. Soveltavaa kielentutkimusta tutkimusalana käsittelen muun muassa Dufvan, Aron, Sunin ja Salon (2011) sekä Sajavaaran (2000) ja Lähteenmäen (2010) mukaan. Tutkielmassa huomioidan argumentaation tiedon ja merkitysten rakentumisen kannalta olennaisena diskursiivisena toimintana, joten hyödynnän myös diskurssintutkimusta tutkielmani teoreettisena viitekehystenä. Diskurssintutkimusta käsittelen Pietikäisen ja Mäntysen (2009 & 2019) sekä Fairclough’n (1992) mukaan.</p> <p>Verkkokeskustelun vastausviesteistä olen eritellyt seitsemän eri kategoriaa, joihin vastaajien perustelut voidaan jakaa. Nämä ovat 1) raskaus ja synnytys eivät houkuta, 2) omat huonot kokemukset lapsuudesta, 3) halu nauttia vapaudesta ja itselle mieluisista asioista, 4) ei vauvakuumeita tai kiinnostusta perhe-elämään 5) omiin persoonallisuuspiirteisiin liittyvät perustelut, 6) työskentely lasten parissa riittää, sekä 7) yhteiskuntaan ja ympäristöön liittyvät perustelut. Vastaajat käyttävät miltei kaikissa kategorioissa ateoreettista vetoamista argumentoinnin keinoina, eli perustelevat vapaaehtoista lapsettomuuttaan enemmän tunne- kuin järkipainotteisesti. Teoreettista vetoamista esiintyy lähinnä viimeisen kategorian vastausviesteissä. Retorisista keinoista vastaajat hyödyntävät luettelemisen ja toiston lisäksi erilaisia tyylikeinoja, kuten arkityylin ilmauksia sekä karkeaa ja alatyylisiä kieltä. Huumoria tai sarkasmia ei analysoituviesteissä esiinny juuri lainkaan. Vastausviesteissä korostuu vapaaehtoisesti lapsettomien halu elää vapaata ja impulsiivista elämää, jossa eletään omilla ehdoilla ja aikatauluilla. Raskaus, synnytys, lapset ja perhe-elämä puolestaan näyttävät vastauksissa epämiellyttävinä, raskaina ja jopa vastenmielisinä.</p> <p>Vapaaehtoinen lapsettomuus on vahvasti yhteiskunnallinen aihe, joten argumentaatioanalyysini sijoittuu sekä soveltavan kielentutkimuksen että yhteiskuntatieteen kentille. Vapaaehtoista lapsettomuutta ei ole soveltavan kielentutkimuksen alalla aikaisemmin juurikaan tutkittu, joten tutkielman aihe on yhteiskunnallisesta näkökulmasta katsoen ajankohtainen ja tutkimusalan huomioiden tuore.</p>	
Asiasanat – Keywords vapaaehtoinen lapsettomuus, verkkokeskustelu, argumentaatioanalyysi, argumentointitavat, retoriset keinot, soveltava kielentutkimus, diskurssintutkimus	
Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopisto, soveltava kielentutkimus	
Muita tietoja – Additional Information	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
1.1 Johdatus tutkielman sisältöön	1
1.2 Vapaaehtoinen lapsettomuus	4
2 TUTKIELMAN VIITEKEHYKSET	7
2.1 Soveltava kielentutkimus ja diskurssintutkimus	7
2.2 Argumentaatioanalyysi, argumentti ja argumentointitavat	10
2.3 Retorinen analyysi, retorinen tilanne ja retoriset keinot	12
3 TUTKIMUSAINEISTO JA MENETELMÄT	17
3.1 Digitaalinen vuorovaikutus ja verkkokeskustelut	17
3.2 Tutkimusaineisto, sen valinta ja rajaus	18
3.3 Verkkokeskusteluaineiston teemoittelu ja analysointi	21
4 VERKKOKESKUSTELUN ARGUMENTAATIOANALYYSI	24
4.1 Vapaaehtoisesti lapseton, miksi ihmeessä?	24
4.2 Raskaus ja synnytys eivät houkuta	26
4.3 Omat huonot kokemukset lapsuudesta	29
4.4 Halu nauttia vapaudesta ja itselle mieluisista asioista	31
4.5 Ei vauvakuumetta tai kiinnostusta perhe-elämään	33
4.6 Omiin persoonallisuuspiirteisiin liittyvät perustelut	36
4.7 Työskentely lasten parissa riittää	38
4.8 Yhteiskuntaan ja ympäristöön liittyvät perustelut	40
5 PÄÄTÄNTÖ	44
5.1 Yhteenveto ja pohdinta	44
5.2 Oman työn arviointia ja jatkotutkimusehdotuksia	54
LÄHTEET	5

1 JOHDANTO

1.1 Johdatus tutkielman sisältöön

Suomessa elettiin laskevan syntyvyyden aikaa miltei vuosikymmenen ajan. Marraskuussa 2018 julkaistun väestöennusteen (Tilastokeskus 2018) mukaan vuosi 2018 tulisi olemaan kahdeksas peräkkäinen vuosi, kun syntyvyys Suomessa laskee. Saman väestöennusteen mukaan vuosi 2018 olisi myös järjestyksessään kolmas vuosi, kun kuolleiden määrä ylittää syntyneiden määrän. Vuoden 2019 loppupuolella syntyvyys kuitenkin kääntyi nousuun usean vuoden laskusuhdanteen jälkeen, ja jo tammi-helmikuussa 2020 syntyi 7510 lasta, mikä on 355 lasta enemmän kuin vastaavaan aikaan vuonna 2019 (Tilastokeskus 2020). Vaikka hedelmällisessä iässä olevat suomalaiset lisääntyvät huomattavasti vähemmän kuin menneiden vuosikymmenten ikäkohortit, ei vapaaehtoisesti lapsetonta elämäntapaa voida pitää nousevana trendinä eikä siihen suhtautuminen ole täysin mutkatonta (Rotkirch, Tammissalo, Miettinen & Berg 2017: 17, 46).

Vapaaehtoisella lapsettomuudella viitataan yksilön tai pariskunnan tietoiseen, vapaaehtoiseen päätökseen olla hankkimatta lapsia. Vapaaehtoisesti lapsettomat ry:n verkkosivujen (Vapaaehtoisestilapsettomat ry 2019) mukaan vapaaehtoisesti lapseton henkilö haluaa elää elämäänsä ilman omaa jälkikasvua ja rikastuttaa elämänsä sisältöä muilla tavoin. Jouhkimo ja Kokki (2000: 8) puolestaan kuvaavat vapaaehtoista lapsettomuutta sosiologian pro gradu -työssään elämään kokonaisvaltaisesti vaikuttavaksi valinnaksi.

Lehdistön uutisointi sekä internetissä käytävät verkkokeskustelut vapaaehtoisesta lapsettomuudesta tekevät aiheesta mielenkiintoisen ja ajankohtaisen tutkimuskohteen. Iltapäivälehtien verkkoartikkelien kommenttiosioissa, sosiaalisessa mediassa ja internetin keskustelupalstoilla vapaaehtoinen lapsettomuus kärjistetään helposti tarkoitushakuisiksi lapsivihaksi ja itsekkyydeksi, eli aihe on myös varsin herkkä ja tunteellisesti latautunut.

Vapaaehtoista lapsettomuutta ei ole kielitieteen puolella juurikaan tutkittu, vaan tutkimus on painottunut pääosin kasvatustieteen ja yhteiskuntatieteiden puolelle. Aihetta ovat kasvatustieteen maisterintutkielmissaan käsitelleet muun muassa Uotila (1998), Autio (2018) ja Partanen (2018), sekä sosiologian puolella Kuivalainen (2014).

Kuivalainen (2014) on selvittänyt vapaaehtoisen lapsettomuuden syitä ja motiiveja verkkokeskustelun kontekstissa; tutkielmaansa varten hän pyysi vapaaehtoisesti lapsettomia kirjoittamaan oman lapsettomuuspäätöksensä taustoja ja motiiveja yleiselle keskustelupalstalle. Diskurssianalyysiä vapaaehtoisesta lapsettomuudesta ovat niin ikään sosiologian oppiaineessa

tehneet Jouhkimo ja Kokki (2000), jotka ovat tarkastelleet suomalaisten naistenlehtien henkilöhaastatteluissa ja kolumneissa esiintyviä vapaaehtoisen lapsettomuuden diskursseja. Vapaaehtoinen lapsettomuus soveltuu yhteiskunnallisen luonteensa vuoksi hyvin myös soveltavaan kielentutkimukseen ja tarjoaa tutkijalle useita erilaisia lähestymistapoja aiheeseen. Tässä tutkielmassa vapaaehtoista lapsettomuutta tarkastellaan Vauva.fi-sivuston verkkokeskustelun kontekstissa argumentaatioanalyysin keinoin.

Tämän tutkielman tarkoituksena on argumentaatioanalyttisin menetelmin selvittää, mitä erilaisia argumentointitapoja ja retorisia keinoja verkkokeskustelun aloittaja ja vastaajat käyttävät perustellessaan tekemiään elämänvalintoja. Keskustelun aloittaja on perheellinen ihminen, joka haluaa kuulla vastaajien perusteluja sille, miksi nämä ovat valinneet elää lapsettomina. Aloitusviestillä on täten keskeinen rooli keskustelun syntymisessä, joten myös se on sisällytetty mukaan argumentaatioanalyysiin.

Tutkielman teoreettisena viitekehyksenä toimivat soveltavan kielentutkimuksen ja diskurssintutkimuksen keskeisimmät näkemykset, sekä argumentaatioanalyysin tärkeimmät osatekijät eli argumentointitavat ja retoriset keinot. Tutkielman tarkoituksena on tuoda argumentaatioanalyysin keinoin esille vapaaehtoisesta lapsettomuudesta käytävän keskustelun moniäänisyyttä ja kirjoittajien kielellisiä valintoja, ei vertailla verkkokeskusteluviestien retorista tehoa keskenään. Tutkimuskysymykset ovat:

- 1) Miten keskusteluketjun aloitusviestiin vastanneet perustelevat vapaaehtoista lapsettomuuttaan Vauva.fi-sivuston verkkokeskustelussa?
- 2) Mitä argumentointitapoja keskustelun aloittaja ja vastaajat käyttävät?
- 3) Mitä retorisia keinoja he käyttävät?

Tutkimusaineiston lähde www.vauva.fi (useimmissa yhteyksissä Vauva.fi) on odotukseen, vauvoihin ja lapsiperhe-elämään erikoistuneen Vauva-lehden verkkosivusto, jolta löytyy muun muassa näihin aiheisiin liittyviä artikkeleita, kolumneja ja kilpailuja. Sivustolta löytyy myös keskustelualue, jonka neljätoista eri keskustelukategoriaa liittyvät nekin suurilta osin lapsiperhe-elämän teemoihin. Sivustolle kirjautuneet käyttäjät voivat keskustella esimerkiksi raskauteen, synnytykseen ja lasten eri ikäkausiin liittyvistä asioista nimenomaan näille aiheille varatuilla keskustelualueilla. Aihe vapaa -niminen keskustelualue puolestaan on kaikille avoin palsta, jonka aihekirjo vaihtelee populaarikulttuurista politiikkaan.

Tämän tutkielman keskusteluaineisto on kyseiseltä vapaan aiheen palstalta. Aineistoksi valikoitui *Vapaaehtoisesti lapseton, miksi ihmeessä?* -niminen keskusteluketju, ja tässä tutkielmassa vapaaehtoisen lapsettomuuden teemaa tarkastellaan kyseisen verkkokeskustelun kontekstissa. Tutkimusaineistoa rajattiin valitsemalla tutkielmaan aloitusviesti sekä ne vastausviestit, jossa vastattiin suoraan aloitusviestin kysymykseen ”miksi et ole hankkinut lapsia?”.

Tätä johdantolukua seuraavassa alaluvussa 1.2 käsitellään vapaaehtoista lapsettomuutta (Jouhkimo & Kokki 2000; Rotkirch ym. 2017; Malaty 2018:). Tutkielman teoreettisia viitekehyksiä puolestaan tarkastellaan luvussa 2. Soveltavaa kielentutkimusta (Sajavaara 2000; Piirainen-Marsh & Huhta 2000; Dufva 2011 sekä Lähteenmäki 2010) ja diskurssitutkimusta (Pietikäinen & Mäntynen 2019; Fairclough 1992) käsitellään alaluvussa 2.1, argumentaatioanalyysiä, argumentin käsitettä ja argumentointitapoja (Kakkuri-Knuutila & Halonen 1998) alaluvussa 2.2. Retorista analyysiä ja retorisia keinoja (Kakkuri-Knuutila 1998) puolestaan tarkastellaan alaluvussa 2.3. Argumentaatioanalyysi ja retorinen analyysi on jaettu omiksi luvuikseen lukemisen selkeyttämiseksi, vaikka retorinen analyysi kuuluukin argumentaatioanalyysin alaisuuteen.

Kolmannessa luvussa luodaan katsaus verkkokeskusteluihin, tutkimusaineistoon sekä tutkielmassa käytettyihin menetelmiin. Koska tutkimusaineisto edustaa selkeästi verkkokeskustelun genreä, avataan digitaalisen vuorovaikutuksen (Helasvuo, Johansson & Tanskanen 2014) ja verkkokeskusteluiden (Laaksonen & Matikainen 2013) yleistä olemusta lyhyesti alaluvussa 3.1. Kolmannen luvun toisessa alaluvussa 3.2 paneudutaan tutkimusaineiston valintaan ja rajaukseen. Aineiston teemoittelua (Tuomi & Sarajärvi 2009) sekä itse analyysiprosessia käsitellään alaluvussa 3.3.

Neljännessä luvussa esitellään analyysin tuloksia. Luvun alussa eritellään, mitä argumentointitapoja ja retorisia keinoja keskustelun aloittaja aloitusviestissään käyttää. Aloitusviestin analyysin jälkeen esitellään seitsemän kategoriaa, joiden alaisuuteen vastaajien perustelut lukeutuvat. Kussakin kategoriassa havainnollistetaan sitaattien avulla, miten aloitusviestiin vastanneet verkkokeskustelijat perustelevat vapaaehtoista lapsettomuuttaan sekä mitä argumentointitapoja ja retorisia keinoja he vastauksissaan käyttivät. Päätäntöluvussa 5 esitellään tutkielman tuloksia ja niihin liittyviä pohdintoja, sekä arvioidaan omaa työtä ja esitellään jatkotutkimusmahdollisuuksia.

1.2 Vapaaehtoinen lapsettomuus

Vapaaehtoisella lapsettomuudella tarkoitetaan yksilön tai pariskunnan vapaaehtoista valintaa olla hankkimatta jälkikasvua lisääntymällä, adoptoimalla tai sijaisvanhemmuuden kautta. Vapaaehtoisesti lapsettomien päätös on täysin omaehtoinen, eivätkä siihen vaikuta esimerkiksi lääketieteelliset syyt (Vapaaehtoisesti lapsettomat ry 2019; Miettinen & Rotkirch 2008: 16; Jouhkimo & Kokki 2000: 7) tai olosuhteisiin liittyvät tekijät, kuten sopivan kumppanin puuttuminen.

Jouhkimon ja Kokin (2000: 8–9) mukaan vapaaehtoisesti lapsettomaksi aviopariksi päädytään yleensä kahdella tavalla: joko lapsettomuuspäätös tehdään jo varhain, tai vaihtoehtoisesti lasten hankintaa lykätään tai päätös lapsettomuudesta tehdään myöhäisessä vaiheessa. Aikaisin lapsettomuuspäätöksensä tehneet tietävät usein jo varhaisessa vaiheessa, että heidän elämänsä prioriteetteja tulevat olemaan muut asiat kuin jälkikasvu, ja päätös lapsettomuudesta tehdäänkin usein jo ennen avioliittoa tai avioliiton alkutaipaleella. Lykkääjät puolestaan siirtävät lapsen saamista vähitellen: aluksi jonkin määrätyn ajanjakson päähän, sitten määrittämättömän ajan päähän. Lykkäämisen viimeisessä vaiheessa pari ikään kuin myöntää itselleen ja ympäristölleen olevansa omasta tahdostaan lapseton. Lykkääjäparit saattavat todellisuudessa olla jo hyvinkin varhaisessa vaiheessa lapsettomuuden kannalla, mutta eivät ympäristön sosiaalisen paineen vuoksi tuo tätä avoimesti esille. Voi myös olla, että lapsen hankinta lykkääntyy, kun aviopari haluaa panostaa uraansa ja nauttia yhteisestä, kahdenkeskeisestä ajasta. Lopulta aikaa on voinut kulua niin paljon, ettei lapsen saaminen ole enää osapuolten iän puolesta mahdollista. (Jouhkimo & Kokki 2000: 8–9.)

Vaikka lapsettomuus saattaa kuulostaa jyrkältä valinnalta, tuo Vapaaehtoisesti lapsettomat ry verkkosivuillaan (Vapaaehtoisesti lapsettomat ry 2019) esille, ettei valinnassa ole kuitenkaan kyse lapsivihasta. Jouhkimo ja Kokki (2000: 10) sekä Rotkirch ym. (2017: 26) huomauttavatkin, että useat vapaaehtoisesti lapsettomat ovat tekemisissä lasten kanssa esimerkiksi töiden tai lähipiiriin kuuluvien ihmisten kautta. Näin ollen omaehtoisesti lapsettomina elävien päätöstä ei tulisi ymmärtää lapsivihana tai kannanottona lapsia vastaan, vaan pikemminkin yksilön tai pariskunnan oikeutena tehdä vapaasti omaa elämäänsä koskevia päätöksiä.

Jouhkimon ja Kokin (2000: 10) mukaan vapaaehtoinen lapsettomuus ei ole harkitsematon päätös, vaan vanhemmuutta ja lapsettomuutta pohditaan hyvin tarkoin. Tämä käy selväksi myös vuoden 2017 Perhebarometrissa (Rotkirch ym. 2017: 31), jonka mukaan lastenhankintaa

pohtivan vaakakupissa painavat kysymykset esimerkiksi siitä, miten jälkikasvun saaminen vaikuttaa parisuhteeseen ja miten työuralle käy lasten saamisen jälkeen.

Vapaaehtoisen lapsettomuuden vastakohtana voidaan Miettisen ja Rotkirchin (2008: 16–17) mukaan pitää tahatonta lapsettomuutta. Toisin kuin vapaaehtoisesti lapsettomat, tahattomasti lapsettomat henkilöt nimenomaan toivovat perheellisyyttä, mutta eivät vaihtelevista syistä pysty sitä saamaan. Tahattoman lapsettomuuden taustalta löytyy muun muassa biologisia ja sosiaalisia syitä. Naisella voi esimerkiksi olla vaikeuksia tulla raskaaksi tai saattaa raskaus loppuun asti. Näiden biologisten syiden lisäksi puhutaan olosuhteiden aiheuttamasta lapsettomuudesta: henkilö voi olla niin sanotusti olosuhteiden uhri toivoessaan jälkikasvua, löytämättä kuitenkaan sopivaa kumppania tai kykenemättä adoptoimaan lasta. (Miettinen & Rotkirch 2008: 16–17.)

Jouhkimo ja Kokki (2000: 2, 8) tuovat esille huomion siitä, kuinka suuri tunnelataus perheen perustamiseen liittyvissä päätöksissä kytee. Lapsiperhe on tavattu nähdä yhteiskunnallisesti hyväksyttävänä ja ”oikeana” vaihtoehtona, kun taas vapaasta tahdostaan lapsettomaksi jäävä pari koetaan poikkeuksena, eräänlaisena vastakohtana perinteiselle perheasetelmalle. Usein avioliiton solminut pari saa kohdata vallalla olevan näkemyksen, jonka mukaan avioliitto merkitsee automaattisesti perheellisyyttä. Vapaaehtoisesti lapsettomalla avioparilla ei täten juurikaan ole sijaa perinteisessä perhenäkemyksessä. Toisaalta on hyvä ottaa huomioon, että vapaaehtoisesti lapsettomat avioparit eivät itse juurikaan viittaa itseensä perhe-termillä tai rinnasta itseään perinteiseen perhekenttään, vaan heidän puheissaan korostuu parisuhde. (Jouhkimo & Kokki 2000: 2, 8.)

Edellä käsiteltiin vapaaehtoista lapsettomuutta avioliiton ja parisuhteen kontekstissa, mutta on aiheellista huomioda, että vapaaehtoisesti lapsettomissa on paljon myös yksineläjiä, osa heistä naisia. Kouluttautuminen ja työ kodin ulkopuolella ovat mahdollistaneet naisille valinnanvapauden; taloudellisesti riippumaton itsenäinen nainen saattaa nykyään valita elämänpolitiikakseen lapsettomuuden, kun avioliiton solmiminen ja perheellisäys eivät enää ole ehtoja pärjäämiselle. (Malaty 2018: 12–16.)

Kouluttautumisen ja työelämän ohella myös ehkäisy tarjoaa naisille mahdollisuuden valita. Huhdan ja Meriläisen (2009: 132) mukaan ehkäisyvälineiden tarjoama seksuaalinen itsemääräämisoikeus on tehnyt äitiydestä valintakysymyksen. Naisten kyky synnyttää jälkikasvua ei enää automaattisesti tarkoita, että kaikki naiset synnyttäisivät tai haluaisivat synnyttää. Tänä päivänä äitiyden voidaan siis katsoa olevan jokaisen naisen henkilökohtainen valinta. (Huhta & Meriläinen 2009: 132.)

Feministisestä näkökulmasta katsottuna nykynaisen rooli on ristiriitainen: vaikka koulutus ja työ mahdollistavat naisille elämänvalintoihin liittyvän valinnanvapauden, kohtaavat vapaaehtoisesti lapsettomina elävät naiset negatiivisia ennakkoluuloja ja käsityksiä itsestään. Malatyn (2018: 87, 89) mukaan lapsettomia naisia saatetaan kutsua itsekkäiksi ja heihin saatetaan liittää hedonistin tai vanhanpiian leima. Epätasa-arvoinen kohtelu näkyy myös työelämässä: työnantaja saattaa odottaa lapsettomalta ylityövalmiuksia ja tämän tulevan töihin myös juhlapyhinä ja lomasesonkeina (Malaty 2018: 87). Edellisten perusteella vapaaehtoinen lapsettomuus ei enää näyttäydykään ainoastaan tunteita herättävänä ja mielipiteitä jakavana keskustelunaiheena, vaan paljastaa myös useita väestön tasa-arvoon liittyviä kipukohtia.

2 TUTKIMUKSEN VIITEKEHYKSET

2.1 Soveltava kielentutkimus ja diskurssintutkimus

Soveltava kielentutkimus on monitieteinen tutkimusala, jossa korostuvat kielen dynaamisuus ja yhteiskunnallisuus. Soveltava kielentutkimus tutkii ja pyrkii ratkaisemaan erilaisia ihmisyksilöihin ja -yhteisöihin liittyviä ongelmia, jotka ovat tavalla tai toisella kielisidonnaisia. Näitä ovat esimerkiksi erilaiset kielenopetuksen käytänteisiin sekä kielisuunnitteluun liittyvät kysymykset. Siinä missä yleinen kielitiede tarkastelee kielen järjestelmäluonnetta, rakennetta ja ominaisuuksia kielestä itsestään käsin, etsii soveltava kielentutkimus vastauksia kielen ulkopuolelta, kuten kieltä käyttävästä yksilöstä ja yhteisöstä sekä yhteiskunnan kielenkäytöstä ja viestinnästä. (Sajavaara 2000: 14–19; Piirainen-Marsh & Huhta 2000: 69; Dufva ym. 2011: 23–25.)

Myös tässä tutkielmassa on otettu huomioon kielen yhteiskunnalliset ja sosiaaliset ulottuvuudet. Vapaaehtoinen lapsettomuus ja lapsiperhe-elämään liittyvät tekijät keskustelunaiheina tuovat tutkielmaan soveltavalle kielentutkimukselle ominaista yhteiskunnallista sävyä, verkkokeskustelu vuorovaikutus- ja kielenkäyttötilanteena sosiaalista sidosteisuutta, ja Vauva.fi-sivusto itsessään luo tutkittavalle keskustelulle diskursiivista kontekstia.

Yksi soveltavan kielentutkimuksen keskeisimmistä kulmakivistä on käsitys kielen dynaamisuudesta. Käsitteellä kielen dynaamisuudesta puolestaan viitataan dialogiseen kielikäsitteeseen, jossa kieli nähdään toimintana, tekoina ja tapahtumisena pelkkien sanojen ja lauseiden sijaan. Dialogisen linjavedon lähtökohtana on konkreettinen kielenkäyttötilanteiden havainnointi, jossa kieltä tarkastellaan siitä itsestään käsin, ei teoreettisen kuvauksen kautta. Kielen konkreettisen käytön havainnoinnin ohella dialogisen kielikäsitteksen keskiössä on näkemys kielen vaihtelusta ja varioinnista kielen perusominaisuuksina. Tämä tilanteinen vaihtelu eli heteroglossia on helppo tunnistaa kielelle luonteenomaiseksi piirteeksi tarkasteltaessa kieltä yhteisöllisellä tasolla, kieli kun vaihtelee ajasta, paikasta, osallistujista, keskustelunaiheista ja ilmaisukanavasta riippuen. Sosiaalisen toiminnan näkökulmasta kielen vaihteluun vaikuttavat myös keskustelun osallistujien väliset sosiaaliset suhteet. (Lähtenmäki 2010: 18–30; Bakhtin 1981: 291; Fairclough 1992: 63.)

Pitäessään yllä sosiaalisia suhteita eli kommunikoidessaan muiden kanssa, ihminen käyttää tietämystään ympäröivästä maailmasta. Tällaista tietämystä kutsutaan diskurssitietämykseksi. Diskurssitietämyksen avulla ihminen kykenee tunnistamaan puheenaiheiden

kontekstisidonnaisuuden eli sen, mistä aihepiiristä kulloinkin puhutaan, mistä äsken puhuttiin ja miten aiemmin lausutut asiat ovat yhteydessä toisiinsa. Diskursseilla puolestaan tarkoitetaan kiteytyneitä, kielellisesti rakentuneita merkityksellistämisen käytänteitä, jotka järjestelmällisesti muokkaavat ja tuottavat nimeämiään kohteita. Diskurssit pyrkivät vakiinnuttamaan omat määrittelynsä, jolloin ne punoutuvat tiiviisti ihmisten tapoihin ja mahdollisuuksiin tietää ja vaikuttaa. Valtaa diskursseilla on niin sanotun kaksoiskierteensä vuoksi: ne materiaalistuvat konkreettisesti kielenkäytössä, ollen samalla sosiaalisia ja yhteiskunnallisia käytänteitä. Diskursseilla on siis kielellinen ilmiasu, mutta niiden käyttövoima perustuu niiden sosiaalisen puoleen – siihen, että ne ovat sosiaalista toimintaa, jolla puolestaan on vaikutuksensa siihen, mitä esitetään ja pidetään totuutena. Kielellisen, semioottisen ja sosiaalisen toiminnan sulautumina ne rakentavat ihmisille käsityksiä maailmasta ja sen totuudellisuudesta ja toimivat tällöin eräänlaisina vallan välineinä. Diskurssien valtaa voidaan havainnollistaa esimerkiksi Suomen metsistä käytävällä puheella: metsistä voidaan puhua talouden, ympäristöaktiivisuuden, turismin tai vaikkapa maanviljelyn diskursseja hyödyntämällä. Kun metsää merkityksellistetään juuri tietyllä tavalla ja tietystä näkökulmasta, siitä rakentuu tietynlainen kuva tai ”totuus”. Tällöin toteutuu aiempi maininta siitä, että diskurssit tuottavat nimeämiään kohteita. (Karlsson 2004: 3; Fairclough 1992: 63–67; Pietikäinen & Mäntynen 2019: 71–72.)

Diskurssitietämys, kontekstisidonnaisuus ja diskurssien vaikutus liittyvät keskeisesti diskurssintutkimukseen ja sitä kautta myös tähän tutkielmaan. Vaikka tässä tutkielmassa ei tehdä diskurssianalyysiä, lukeutuu Vauva.fi diskursiivisena ympäristönä diskurssintutkimuksen sateenvarjon alle: sivuston blogit, mainokset ja verkkokeskusteluihin osallistuvat ihmiset rakentavat ja mahdollisesti myös ylläpitävät raskauteen, synnytykseen, lapsiperhe-elämään ja vapaaehtoiseen lapsettomuuteen liittyviä kuvauksia, merkityksiä ja totuuksia.

Diskurssintutkimuksen keskeisimpänä tehtävänä on tarkastella erilaisten todellisuuksien ja tapahtumien kielellisen merkityksellistämisen mekanismeja eli sitä, millaisin ehdoin näitä voidaan merkityksellistää ja millaisia seurauksia kielenkäytöllä toimintana on. Diskurssintutkimuksessa ei niinkään pyritä totuudellisimman version löytämiseen, vaan kiinnostus on eri versioiden painoarvojen tarkastelussa. Diskurssintutkimuksessa pyritään selvittämään, millaiset merkitykset ovat vallalla, marginaalissa tai mitkä merkitykset puuttuvat kokonaan ja miksi. Näkyvien ja kuuluvien aiheiden ja näiden merkitysten ohella diskurssintutkijaa kiinnostaa siis myös se, mitä aiheesta on jätetty sanomatta ja mistä syystä. Merkitysten neuvottelun ja siihen liittyvien käytänteiden ja jännitteiden ohella

diskurssintutkijaa kiinnostavat myös kielenkäyttöön liittyvät säännöt, ehdot ja seuraukset. Diskurssintutkimuksen keskeisenä kiinnostuksen kohteena on siis se, mitä ja miten kielellä tehdään ja millaisia seurauksia kielenkäytöllä on, ei niinkään kielen rakenne itsessään. (Pietikäinen & Mäntynen 2019: 13–14.)

Vaikka kielenkäyttäjällä onkin aina suhteellinen valinnanvapaus ilmaisunsa suhteen, ei kieltä voida Pietikäisen ja Mäntynen (2019: 25) mukaan kuitenkaan pitää täysin ”villinä ja vapaana” resurssina. Valinnanvapautta rajaavat muun muassa kontekstiin liittyvät diskursiiviset ja vuorovaikutukselliset käytänteet sekä kielenkäyttäjän omat taidot ja mieltymykset. Kielenkäyttö koostuukin joukosta erilaisia kielellisiä ja semioottisia resursseja, joita kielenkäyttäjä hyödyntää omien taitojensa ja eri vuorovaikutustilanteiden puitteissa. Resursseilla tarkoitetaan esimerkiksi eri kieliä ja niiden eri muotoja, genrejä ja diskursseja (Pietikäinen & Mäntynen 2019: 22).

Kielellä sosiaalisena toimintana on aina merkitystä, ja siihen liittyvät ehdot ja seuraukset osaltaan mahdollistavat sekä rajoittavat kielenkäyttöä vaihtelevissa tilanteissa. Täten kielenkäyttöön sisältyy aina käyttökontekstiin sekä yhteiskunnan arvoihin ja normeihin liittyviä rajoituksia. Aiemmin mainittujen diskursiivisten käytänteiden, kielenkäyttäjän taitojen ja mieltymysten, sekä arvojen ja normien ohella yksittäisen kielenkäyttäjän kielellisiä edesottamuksia rajoittavat myös institutionaaliset rutiinit ja muut kielenkäyttäjät. Valitsipa kielenkäyttäjä sanansa millä tavoin tahansa, kielenkäytöllä on aina seurauksia niin puheena olevalle aiheelle kuin keskusteluun osallistuville osapuolille. Näin ollen kieli toimii paitsi tiedon rakennuskappaleena, myös vallan välineenä ihmisten välisissä suhteissa. (Pietikäinen & Mäntynen 2019: 14–15, 22, 25.)

Kielenkäyttö on siis aina kontekstisidonnaista ja tapahtuu laajalla skaalalla: arkisimmillaan se näkyy kuulumisten vaihtona ja muistilappuina, laajemmassa mittakaavassa kokonaisena yhteiskunnallisena tilanteena. Kielenkäyttö voi olla myös kaikkea näiden väliltä ja täten mahdollistaa diskurssintutkijalle mielenkiintoisen kielenkäytön ja laajemman tilanteen yhteennivoutuneen jatkumon, jonka keskeisimpänä ajatuksena on nimenomaan kielenkäytön kontekstisidonnaisuus sekä se, miten kielenkäyttö nivoutuu yhteen tilanteen ja kielenkäyttäjien sosiaalisten käytänteiden kanssa. (Pietikäinen & Mäntynen 2019: 14.)

Tässä tutkielmassa kielenkäytön konkreettisena tapahtumapaikkana toimii kaikille avoin verkkoympäristö, jossa vapaaehtoiseen lapsettomuuteen liittyvää keskustelua on käyty jo muutaman vuoden ajan lukuisissa eri keskusteluketjuissa. Vapaaehtoisen lapsettomuuden ja laskevan syntyvyyden välille ei voida vetää yhtäläisyysmerkkiä, mutta diskurssintutkimuksen

näkökulmasta aiheet kuitenkin liittyvät tiiviisti samaan elämänvalintoja koskevaan viitekehukseen. Tässä diskurssiympäristössä vuorottelevat verkkokeskustelujen ohella niin iltapäivälehtien uutisointi ”Suomen vauvakadosta”, lastensaannin lykkäämistä koskevat selvitykset kuin vaikkapa yksittäisten ihmisten Facebook-päivityksetkin.

2.2 Argumentaatioanalyysi, argumentti ja argumentointitavat

Argumentaatioanalyysi on keino erilaisten tekstien, kuten mielipidekirjoitusten avaamiseen. Sen tavoitteena on sekä argumentin paikantaminen laajemmasta tekstikokonaisuudesta että argumentin laadun arvioiminen. Argumentointi on todistelevaa ja perustelevaa kielenkäyttöä eli väitteiden ja perustelujen esittämistä kohdeyleisölle. Argumentoinnin katsotaan olevan diskursiivista toimintaa, jonka keinoin voidaan vaikuttaa siihen, miten tietoa ja merkityksiä rakennetaan ja muokataan. Argumentaation ensisijainen tavoite on vakuuttaa kohdeyleisö ja taivutella tämä argumentoijan esittämien väitteiden puolelle. (Kakkuri-Knuutila & Halonen 1998: 60, 76; Siitonen & Halonen 1997: 21; Pietikäinen & Mäntynen 2019: 155–156.)

Tässä tutkielmassa keskitytään *Vapaaehtoisesti lapseton, miksi ihmeessä?* -nimisen verkkokeskustelun aloitusviestin sekä lapsetonta elämäntapaa koskevien vastausviestien analysointiin. Vaikka tästä verkkokeskusteluviestien analyysistä käytetään tässä tutkielmassa nimeä argumentaatioanalyysi, on tutkielman päätavoitteena erilaisten argumentointitapojen ja retoristen keinojen erittely, ei keskustelun aloittajan tai vastaajien argumenttien laadullinen arvottaminen.

Argumentti on olemukseltaan kaksimerkityksinen. Argumentti tarkoittaa paitsi perustelua, myös väitteen, perustelujen ja taustaoletusten yhdessä muodostamaa kokonaisuutta. Argumentti on olemassa vain silloin, kun on olemassa sekä väite että perustelu tämän puolesta. Siinä missä väite ilmaisee asiaintilaa eli kertoo jotakin jostakin, argumentti vastaa kysymykseen ”miksi yleisön tulisi hyväksyä väite?”. Perustelu puolestaan koostuu niistä todisteista, joita esitetään väitteen tueksi. Väite ei kuitenkaan aina pidä automaattisesti paikkaansa – paikkansapitämättömyys tarkoittaa, että sen sisältämä asiaintila ei vallitse. Vastaavasti niissä tapauksissa, joissa väite on tosi, sen ilmaisema asiaintila vallitsee. Näin ollen väite voi siis olla tosi tai epätosi. On kuitenkin hyvä huomioida, että on eri asia väittää jotakin tiettyä asiaa todeksi kuin perustella, miksi asia on tosi. On niin ikään eri asia väittää jotakin todennäköiseksi kuin esittää perustelut sille, miksi kyseinen asia on arvioitavissa todennäköiseksi. (Kakkuri-Knuutila & Halonen 1998: 63, 66; Siitonen & Halonen 1997: 21, 79–80, 146.)

Argumentti voidaan paikantaa esimerkiksi adverbien *niinpä* avulla. Tällaisia sanoja nimitetään argumentin osoittimiksi eli indikaattoreiksi. Argumentin ja selityksen indikaattoreita voi olla ajoittain vaikeaa erottaa toisistaan, sillä mitään yleispätevää ohjetta näiden selvittämiseksi ei ole. Tällöin on osattava tulkita oikea vastaus laajemmasta asiayhteydestä. Tavanomaisia argumentin indikaattoreita ovat muun muassa *joten, siksi, niinpä, mistä/tästä seuraa että, mikä osoittaa että, sekä mistä voi päätellä että*. Perustelua tai selitystä indikoivia sanoja ovat muun muassa *koska, sillä, siksi että, siitä syystä että, sen vuoksi että, siitä johtuen että* sekä *sen perusteella että*. (Kakkuri-Knuutila & Halonen 1998: 66.)

Argumentaatioanalyysia tarkasteltaessa on asianmukaista luoda katsaus myös argumentaation filosofiseen puoleen. Seuraavaksi keskityn tarkastelemaan puheiden ja tekstien vaikutuskeinojen kolmijakoa – logosta, ethosta ja pathosta. Useissa yhteyksissä tämä kolmijako käsitetään mieluummin osaksi retorista analyysiä kuin argumentaatioanalyysiä, mutta tässä tutkielmassa mukailaan Kakkuri-Knuutilan (1998) laajaa tulkintaa, jossa argumentaatio toimii retoriikan kivijalkana. Myös muut retoriset keinot, joita tässäkin tutkielmassa myöhemmin käsitellään, rakentuvat nimenomaan argumentaation varaan. Näin ollen ethos, pathos, logos - jaottelun lähempi tarkastelu on tarkoituksenmukaista myös argumentointitavat-väliotsakkeen alaisuudessa.

Aristoteleen 2300-vuotisen Retoriikka-teoksen mukaan puheen tai tekstin retorinen tavoite on sama kuin argumentaatiolla: sanoman uskottavuuden lisääminen. Ethos, pathos ja logos ovat puhujan tai kirjoittajan käytössä olevia suostuttelut keinoja, joilla hän pyrkii vakuuttamaan yleisönsä. Ethos viittaa niihin suostuttelun tapoihin, joilla puhuja tai kirjoittaja ilmentää paitsi omaa luonnettaan, myös uskottavuuttaan viestijänä. Pathos puolestaan viittaa suostuttelukeinoihin, joilla tekstin laatija pyrkii herättämään yleisössään jonkin tietyn tunnetilan. Logos puolestaan merkitsee argumentin asiasisältöä eli itse argumentointia. (Kakkuri-Knuutila 1998: 233; Haapanen 1996: 31.) Edellisen perusteella voidaan päätellä, että puhujan tai kirjoittajan tulee siis osata vedota sopivassa määrin niin kohdeyleisönsä järkeen kuin tunteisiin.

Kuulijoihin ja lukijoihin vaikuttamisesta ja argumentointitavoista puhuttaessa katse kääntyy muun muassa yllä mainittuun vetoamiseen. Vetoaminen on yksi argumentoinnin tapa, joka voidaan jakaa erilaisiin kategorioihin. Pääkkönen ja Varis (2000: 109) jakavat vetoamiseen perustuvat argumentit kahteen eri kategoriaan: teoreettisiin ja ateoreettisiin argumentteihin.

Teoreettisella argumentoinnilla viitataan faktatietopohjaisiin argumentteihin, joilla puhuja tai kirjoittaja pyrkii vetoamaan kuulijaan tai lukijaan. Teoreettista argumentointia hyödyntäessään tekstin laatija voi vedota esimerkiksi tutkimustietoon tai asiantuntijoiden

lausuntoihin. Ateoreettisilla argumenteilla puhuja tai kirjoittaja pyrkii puolestaan vetoamaan yleisön tunteisiin ja arvoihin. (Pääkkönen & Varis 2000: 109.)

Siinä missä Pääkkönen ja Varis painottavat Aristoteleen tavoin oikeanlaista vetoamisen tapaa, Perelman korostaa yleisöä. Perelmanin retoriikkanäkemyksessä yleisöllä on keskeinen merkitys (Summa 1996: 67). Yleisöllä Perelman (1982: 11–14) viittaa kaikkiin niihin, joihin tekstin laatija pyrkii argumentoinnillaan vaikuttamaan. Yleisö voi olla joku tietty henkilö tai ryhmä, tai se voi olla mikä tahansa määrittelemätön yleisö – niin sanottu universaaliyleisö – jonka jäseniä yhdistävät paitsi samanlaiset institutionaaliset perustat ja taustat, myös yhteneväiset näkemykset faktoista (Summa 1996: 67; Perelman 1996: 24).

Universaaliyleisön vastakohtaksi Perelman näkee erityisyleisön, jonka koostumus, odotukset ja intressit ovat tekstin laatijalle ennalta tiedossa. Erottamalla universaaliyleisön ja erityisyleisön toisistaan Perelman yrittää ratkaista pitkäaikaisen kiistan siitä, kuinka hyväksyttävä, järkivetoinen argumentointi pystyttäisiin erottamaan epäilyttävästä, tunteisiin vetoavasta retoriikasta. Perelman tekee tämän vakuuttamisen ja suostuttelun välisen rajanvedon erottamalla tietylle kuulijajoukolle suunnatun argumentaation määrittelemättömälle yleisölle suunnatusta argumentaatiosta. (Summa 1996: 67.)

Mitä suostuttelun ja vakuuttamisen eroihin tulee, Perelman näkee asetelman yleisönäkemysten kautta, ei niinkään subjektiivisuuden ja objektiivisuuden kysymyksenä tai kahtiajakona järkeen tai tunteisiin vetoamisena. Universaaliyleisöön vaikuttaminen edellyttää tekstin laatijalta vakuuttavaa järkivetoista argumentointia, kun erityisyleisön voi suostutella sitoutumaan haluttuun väitteeseen vetoamalla tiettyihin yleisön intresseihin. (Summa 1996: 67–68.) Edellisten lisäksi on oleellista, että teksti ja vaikuttamispyrkimykset on esitetty kielellä, jota vastaanottava yleisö ymmärtää (Perelman 1996: 50).

Tässä tutkielmassa on aiheellista kiinnittää huomiota vetoamistapojen ohella siihen, millaiselle yleisölle aloitusviestin kirjoittaja ja hänelle vastanneet ovat kirjoituksensa suunnanneet. Verkkokeskustelu on julkaisuforuminsa osalta hyvin spesifi, joten on aiheellista olettaa keskustelun aloittajalla ja siihen vastanneilla olevan ennakkokäsityksiä siitä, millaisia reaktioita heidän viestinsä saattavat saada kohdeyleisössä aikaan.

Mitä universaaliyleisön ja erityisyleisön erotteluun tässä tutkielmassa tulee, keskustelun aloittaja on valinnut keskustelunaiheensa siten, että kohdeyleisö rajautuu tiettyyn ihmisjoukkoon, jonka elämäntapa poikkeaa huomattavasti hänen omastaan. Tällöin aloittaja saattaa olla varautunut voimakkaisiinkin mielipide-eroihin. Vastaavasti myös aloitusviestiin vastanneilla voi olla ennakkokäsityksiä siitä, millaisia reaktioita heidän argumentointinsa voi saada aikaan perheellisissä lukijoissa, kuten keskustelun aloittajassa.

2.3 Retorinen analyysi, retorinen tilanne ja retoriset keinot

Retorisen analyysin kohteiksi voidaan määritellä itse teksti, sen vaikutuskeinot sekä laajemmat sosiaaliset yhteydet, kuten retorinen tilanne. Retoriikanäkemyksessä perustuu ajatukseen argumentaatiosta tekstin runkona, jonka ympärille muut tekijät sitten kietoutuvat. Kokonaisuuden muodostavat siis ethos, pathos ja logos yhdessä kielellisten keinojen kanssa. Siinä missä argumenttianalyysi pelkistää argumentin kielellisen ilmiön ja keskittyy argumentin asiasisällön tarkasteluun, retorinen analyysi nostaa tarkastelun keskiöön nimenomaan tekstin ilmiön. Retorinen analyysi on täten kiinnostunut erittelemään esimerkiksi tekstin ilmiön tunnelatauksia sekä puhujan ja kuulijan suhdetta osoittavia ilmaisuja. (Kakkuri-Knuuttila 1998: 234–235, 238.)

Kakkuri-Knuuttilan (1998: 234) käyttämiä esimerkkejä mukailen:

(a) Isosisko pikkuveljelleen: Kuule Mikko, hyvä lapsi, käy nyt heti ostamassa ne karkit vieraillesi, ystäväsi tulevat tuossa tuokiossa.

(b) Leenu: Jussi, etkö voisi viedä tuota peltilehmääsi jonnekin muualle? Tuossa se on kaikkien pyöräilijöiden tien tukkona.

Esimerkissä (a) tuttavallisuuden paljastaa alun ”Kuule Mikko” – puhuja tuntee kohteen hyvin, joten hän puhuttelee tätä etunimellä, eikä esimerkiksi ammattinimikkeellä ja sukunimellä. Ilmaisut ”hyvä lapsi”, ”nyt heti” ja ”tuossa tuokiossa” ilmaisevat myös tuttavallisuutta, mutta tuovat toisaalta esiin myös valta-asetelmaa ja puhujan ylemmyyttä. Ohjeistus toimia ’nyt heti’ suuntautuu ylhäältä alaspäin, vanhemmalta auktoriteetilta nuoremmalle. Esimerkissä (b) Leenun kysymys Jussille sisältää samankaltaisia piirteitä kuin ensimmäisen esimerkin kehoitus Mikolle. Toisen puhuttelu etunimeltä viittaa tuttavallisuuteen, kun termit ”peltilehmä” ja ”tien tukkona” puolestaan sisältävät halventavan latauksen.

Kuten tämän alaluvun alussa mainittiin, retorisen analyysin keskiössä on retoristen keinojen lisäksi myös tekstin sosiaalinen yhteys, retorinen tilanne. Retorisen tilanteen käsite pitää sisällään niin puhujan, tämän kohdeyleisön kuin puheen fooruminkin. Sekä retoriikan käsitteen että retorisen tilanteen määrittelyssä on tapahtunut muutoksia ajan saatossa, joten nämä muutokset on täytynyt ottaa huomioon tämänkin tutkielman teossa, kirjoittihan Aristoteles retoriikan oppikirjansa nimenomaan julkisten puhujien tarpeisiin, ei sosiaalista mediaa tai verkkokeskustelufoorumeja varten. Aristoteleen Retoriikka onkin ennen kaikkea puhetaidon oppikirja, jossa Aristoteles määrittelee puhetaidon taidoksi valita sopivat

vaikuttamiskeinot kuhunkin puhetilanteeseen sopivaksi. Juuri tämä määritelmä on pitänyt pintansa nykypäiviin saakka. (Kakkuri-Knuutila 1998: 235.)

Retoriikan ajankohtaisuutta korostaa etenkin viestintävälineiden huima kehitys. Lienee aiheellista huomauttaa, että Kakkuri-Knuutilan (1998) *Argumentti ja kritiikki* -teoksen julkaisusta on jo yli kaksi vuosikymmentä, joten viestintä ja siihen käytettävät välineet ovat ehtineet kokea suuria muutoksia. Näin ollen Kakkuri-Knuutilan (1998: 236) näkemystä siitä, että ”retorinen tilanne on mikä tahansa kommunikaatitilanne” voidaan pitää nykyisen mobiiliteknologian ja sosiaalisen median aikana äärimmäisen paikkansa pitävänä. Tämänkin tutkielman aineistona toimiva Vapaaehtoisesti lapseton, miksi ihmeessä? -verkkokeskustelu siis näyttäytyy potentiaalisena retorisenä tilanteena kaikille niille, joilla on pääsy internetiin.

Tyyli on yksi oleellisista retorisisista keinoista ja tärkeä tekijä tekstin kokonaisuuden luomisen kannalta. Mikäli tyyllillä tarkoitetaan tekstin laatijan näkökulmaa esittämäänsä asiaan ja kohdeyleisöön, se ilmentää hänen ethostaan ja sitä, millaisen tavan hän kokee parhaaksi asiansa esittämisen kannalta. Erilaisten tyylin piirteiden ja keinojen luokittelu on hankalaa, mutta jaottelu puheenaiheeseen eli kohteeseen sekä yleisöön tarjoaa mahdollisuuksia erilaisten tyyllisten keinojen etsimiseen. (Kakkuri-Knuutila 1998: 234, 236–237.) Kakkuri-Knuutila (1998: 237) havainnollistaa tyylin piirteitä kohteen suhteen seuraavasti:

tekninen – havainnollistava
 suora – epäsuora
 yksitasoinen – monitasoinen (esim. ironinen tai metaforinen tyyli)
 väheksyvä – liioitteleva

Teknisellä tyyllillä viitataan jonkin tietyn alan teknisen käsitteistön käyttöön, kun havainnollistava tyyli puolestaan tarkoittaa laajemmalle yleisölle tuttuun ilmaisujen käyttöä. Yllä annetussa esimerkissä yksitasoisen tyylin vastinepari ”monitasoinen” on itsessään hyvin moninainen ja voi pitää sisällään erilaisia tyylivariaatioita. Esimerkiksi ironia tarkoittaa yksitasoisuuden vastakohtaa eli sitä, että sanotut asiat eivät vastaa niiden oikeita tarkoitusperiä. Ironian ohella tekstin monikerroksisuutta voivat lisätä myös metaforisuus eli kielikuvien käyttö, rinnastukset ja ilmaisujen värikylläisyys. (Kakkuri-Knuutila 1998: 234, 237). Muiden vastinparien merkityksiä Kakkuri-Knuutila ei erittele. Hän ei myöskään avaa värikylläisyyden merkitystä, mutta kirjoittaa myöhemmin ”värittävästä ilmaisusta”, joka luo tekstiin arvo- tai tunnelatauksen antamatta tälle kuitenkaan perusteluja. (Kakkuri-Knuutila 1998: 258). Näin ollen ilmaisujen värikylläisyys jää merkitykseltään avoimeksi ja antaa täten lukijalle

tulkinnanvapauden. Yleisöön liittyvistä tyylin eri piirteistä Kakkuri-Knuutila (1998: 237) mainitsee seuraavat vastinparit:

kohtelias – epäkohtelias
 arvostava – vähättelevä/halventava
 virallinen – epävirallinen
 vakuuttava – suostutteleva
 asiallinen – humoristinen

Vakuuttavalla tyyllillä viitataan asia-argumenttien reiluun käyttöön, kun suostuttelevalle tyyllille puolestaan on tyypillistä erilaisten suostuttelukeinojen käyttö argumentaation sijaan. Kaikki yllä mainituista tyyleistä sallivat hyvin moninaisten keinojen käytön. (Kakkuri-Knuutila 1998: 237.)

Tyylikeinojen ohella kirjoittaja saattaa käyttää näkemyksensä perusteluun ja puolustamiseen erilaisia ääri-ilmaisuja. Kirjoittaja voi tukea ja värittää perusteluaan ilmauksilla, jotka korostavat ja tehostavat sen laadun tai tavan määrää. Tällaisia ääri-ilmaisuja ovat esimerkiksi tilanteen kestoja ilmaisevat adverbit *aina*, *ikuisesti*, *joka kerta* ja *loputtomasti*, sekä laatua ilmaiseva adverbti *täydellisesti* sekä adjektiivi *upouusi*. (Pomerantz 1986: 219.)

Tyylikeinojen ja ääri-ilmausujen lisäksi kirjoittaja voi hyödyntää retorisenä keinona myös toistoa. Toiston hyödyntäminen perustuu ajatukseen siitä, että se mitä toistetaan, on tärkeää ja se mitä toistetaan, on totta. Puhuja tai kirjoittaja voi koettaa vakuuttaa yleisönsä esittämänsä asian tärkeydestä ja paikkansapitävyydestä tuomalla tämän toistuvasti esille. Toistoa voi käyttää niin ikään paitsi huumorin välineenä, myös keinona harhauttaa vastaanottajia: vähäpätöisiä ja epäolennaisia seikkoja korostamalla tekstin laatija saa yleisön huomion pois itsensä kannalta vahingollisista seikoista. (Kakkuri-Knuutila 1998: 238.)

Toiston ohella kirjoittaja voi hyödyntää myös takausta, suojausta ja vahvistusta ilmaisunsa tukena. Takauksella viitataan ilmaisuihin, joilla pyritään lisäämään väitteelle esitettyjen perustelujen hyväksyttävyyttä viittaamalla esimerkiksi terveeseen järkeen tai auktoriteettiin. Tällaisia takaavia ilmaisuja voidaan käyttää esimerkiksi sellaisissa retorisisissa tilanteissa, joissa väitteen perustelut ovat jollain tavoin heikkoja tai puuttuvat kokonaan. (Kakkuri-Knuutila 1998: 256.) Takausta hyödyntäviä ilmauksia ovat muun muassa seuraavat: On varmaa, että; Jokainen tietää, että; Ei ole epäilystäkään siitä, ettei; Kukaan tuskin kieltää, että.

Suojaus on keino, jossa väitteen sisältöä heikennetään argumentin perusteiden suojaamiseksi vastaanottajan kritiikiltä. Tällaisia suojausilmaisuja ovat muun muassa *kaikki – useimmissa tapauksissa*, *useimmissa tapauksissa – näissä tapauksissa* sekä *on – saattaa olla*.

Vahvistus puolestaan on vastakohta edellä mainituille suojausilmauksille ja sen tarkoituksena on korostaa perustelujen uskottavuutta vahvistamalla itse väitteen asiasisältöä. Esimerkkejä vahvistuksista ovat muun muassa *moni – erittäin moni, todennäköisesti – erittäin todennäköisesti* sekä *suuri – hyvin suuri*. Edellä mainituissa esimerkeissä asiasisällön vahvistaminen on toteutettu vahvistavien adverbien *erittäin* ja *hyvin* keinoin. (Kakkuri-Knuutila 1998: 256–257.)

Kakkuri-Knuutila (1998: 238) huomauttaa, että argumenttianalyysin tai retorisen analyysin tekijän tulisi olla tarkkana analysoitavan aineiston kanssa, eikä varauksettomasti luottaa puhujien ja yleisön reiluuteen tai hyväntahtoisiin tarkoitukseen. Analysoitavan tekstin tavoitteiden ja taustaoletusten onnistunutta arviointia edesauttaa paitsi puhujan tai kirjoittajan, myös kohdeyleisön sekä foorumin hyvä tuntemus.

Tämän tutkielman aineistoa tarkasteltaessa ja analysoitaessa on otettava huomioon, että avoimella keskustelufoorumilla kuka tahansa pystyy kirjoittamaan periaatteessa mitä tahansa, myös valheita. Vaikka tutkimusaineistona käytetty keskustelu onkin muihin Vauva.fi:n samaa aihetta koskeviin keskusteluihin verrattuna asiallisempi ja moniäänisempi, suhtaudun aineistoon asianmukaisella varauksella.

Vaikuttamispyrkimykset eivät suinkaan aina ole tiedostettua toimintaa, vaan suuri osa kommunikaatiossa käytetyistä keinoista on tiedostamatonta. Tiettyjen vaikuttamiskeinojen valinta ei välttämättä kerro yksilön tarkoituksesta, vaan osoittaa erilaisia sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja kommunikaatioon koodattuja yhteiskunnallisia arvostuksia. Tekstin kuvailun lisäksi retorisen analyysin tekijä voi myös selvittää syytä siihen, *miksi* tekstin laatija käyttää tiettyjä tehokeinoja. Selitystä on tällöin etsittävä tekstin tavoitteesta ja itse retorisesta tilanteesta. Edellisten lisäksi tutkijat saattaa olla kiinnostunut arvioimaan myös sitä, kuinka onnistuneita kirjoittajan keinot ovat kohdeyleisön kannalta, jolloin retorinen analyysi näyttäytyy eräänlaisena kulttuurintutkimuksena. Argumentaatio ja erilaiset kielelliset vaikuttamisen keinot ovat oleellinen osa sosiaalista vuorovaikutusta, joten niiden lähempi tarkastelu paljastaa sekä yhteiskunnassa vallalla olevia arvoja ja uskomuksia että niiden keskinäisiä suhteita. (Kakkuri-Knuutila 1998: 239–240.)

Tämän tutkielman retorisessa analyysissä verkkokeskusteluviestien tehokeinojen kuvauksen ohella voisi siis esittää lisäkysymyksiä siitä, miksi verkkokeskustelun osallistajat käyttävät juuri tiettyjä retorisia keinoja ja millaisin motiivein. Tällaisiin kysymyksiin ei kuitenkaan ole välttämättä mahdollista saada vastauksia ilman lisäkysymyksiä.

3 TUTKIMUSaineisto JA -MENETELMÄT

3.1 Digitaalinen vuorovaikutus ja verkkokeskustelut

Digitaalisesta vuorovaikutuksesta puhuttaessa käytetään lukuisia eri termejä ja määritelmiä, kuten elektroninen, sähköinen, verkko- tai tietokonevälitteinen. Tietokonevälitteisellä viestinnällä (*computer-mediated communication, CMC*) viitataan useisiin eri teknologioihin, joiden avulla voidaan viestiä ja jakaa tietoa. Edellä mainituilla määritelmillä voidaan viitata esimerkiksi elektronisiin aineistoihin tai sähköiseen asiointiin, kuten verkkopankkipalveluihin tai asiakaspalveluhateihin. Digitaalinen vuorovaikutus siis toimii eräänlaisena yläkäsitteenä kaikelle sähköiselle kommunikoinnille. (Helasvuo, Johansson & Tanskanen 2014: 9; Laaksonen & Matikainen 2013: 13; Välimaa 2016: 8.)

Maaailmanlaajuisesti käytetyin digitaalisen vuorovaikutuksen muoto lienee tällä hetkellä sosiaalinen media. Hintikan (2007) mukaan Sosiaalisen median voidaan katsoa olevan erilaisista palveluista ja sovelluksista rakentuva digitaalisen viestinnän ympäristö, jossa yhdistyvät käyttäjien välinen kommunikaatio ja jokaisen henkilökohtainen sisällöntuotanto.

Helasvuon, Johanssonin ja Tanskanen (2014: 9) mukaan sosiaalista mediaa voidaan luokitella paitsi käyttäjien läsnäolon ja median eri muotojen mukaan, myös itsen esittelyn ja itsestä kertomisen tapojen mukaan. Luokittelu jakautuu kuuteen eri kategoriaan, joita ovat Youtuben kaltaiset sisältöjen jakamiseen perustuvat palvelut, erilaiset blogit, Wikipedia-tyyppiset yhteistoimintaan perustuvat palvelut, Facebookin kaltaiset yhteisöpalvelut sekä erilaiset virtuaali- ja pelimaailmat. Sosiaalisen median genreen voidaan lukea myös podcastit ja verkkokeskustelut. (Helasvuo, Johansson & Tanskanen 2014: 10.)

Verkkokeskustelut voidaan Laaksosen ja Matikaisen (2013: 194) mukaan luokitella kahteen ryhmään sen perusteella, ovatko ne synkronisia vai asynkronisia. Synkronisella keskustelulla tarkoitetaan reaaliajassa tapahtuvaa vuoropuhelua, kuten chat-keskustelua. Asynkronisella puolestaan viitataan viiveellä tapahtuvaan keskusteluun, esimerkiksi sähköpostiin tai internetin keskustelupalstoihin. Eri keskustelusivustojen verkkokeskustelut ovat tekniseltä olemukseltaan hyvin vakiintuneita, eikä viestiketjujen muodossa juurikaan esiinny vaihtelua: aloitusviesti näkyy yleensä ylimpänä ja vastausviestit aikajärjestyksessä sen alla. (Laaksonen & Matikainen 2013: 194, 199.) Tämän tutkielman aineisto noudattaa tällaista vakiintuneen asynkronisen verkkokeskustelun kaavaa, jossa vastausviestit kerääntyvät diakronisesti aloitusviestin alle.

3.2 Tutkimusaineisto, sen valinta ja rajausta

Tämän tutkielman tutkimusaineistoksi valikoitui Vauva.fi-sivuston vapaaehtoista lapsettomuutta koskeva verkkokeskustelu. Aineiston valintaan vaikuttivat aineiston helppo saatavuus, sen sisällöllinen runsaus ja valmius. Aineistona verkkokeskustelu on myös nykyaikainen ja toimii hyvin diskursiivisena kontekstina sekä retorisenä tilanteena.

Vauva.fi on odotukseen ja lapsiperhe-elämään erikoistuneen Vauva-lehden verkkosivusto, jonka runsas keskustelualue jakautuu neljääntoista eri kategoriaan. Nämä kategoriat ovat *Aihe vapaa*, *Raskaus ja synnytys*, *Vauva ja taaperot*, *Kasvatus*, *Perhe ja arki*, *Lapsettomuus ja adoptio*, *Erota vai ei? Kysy – asiantuntijat vastaavat!*, *Kysy terveydenhoitajalta*, *Kysy seksuaaliterapeutilta*, *Uni ja jaksaminen*, *Nettikiusaaminen*, *Seksi* sekä *Nimet*.

Tässä tutkielmassa tarkasteltava keskustelu sijoittuu kategoriaan *Aihe vapaa*, joka on ainut Vauva.fi:n keskustelualueista, jonne kirjoittajien ei tarvitse erikseen rekisteröityä ja kirjautua. Näin ollen *Aihe vapaa* -palstalla on lukumäärällisesti eniten verkkokeskusteluja ja niiden aihepiirien kirjo vaihtelee huomattavasti enemmän kuin muilla palstoilla. *Aihe todella on vapaa*, ja suosituimpia keskustelunaiheita vastausviestimäärien perusteella näyttävät olevan erilaiset populaarikulttuuriin, yhteiskuntaan ja yksilöiden elämänvalintoihin liittyvät teemat.

Olin lukenut Vauva.fi -sivuston *Aihe vapaa* -keskustelupalstaa jo vuosien ajan, joten tiesin vapaaehtoista lapsettomuutta koskevien keskustelujen olemassaolosta. Useiden kyseistä aihetta koskevien keskustelujen joukosta tutkimukseen valikoitui *Vapaaehtoisesti lapseton, miksi ihmeessä?* -niminen keskusteluketju, joka oli muihin samaa aihepiiriä koskeviin keskusteluketjuihin verrattuna pituutensa ja sisältönsä puolesta runsain. Muihin samaa aihetta koskeviin keskusteluketjuihin verrattuna aineistoksi valitun ketjun vuoropuhelu oli moniäänistä ja vastausviesteissä vastattiin oikeasti kysymykseen ”miksi et halua lapsia?”, eikä juurikaan kirjoitettu aiheen ohitse esimerkiksi paheksumalla keskustelun aihetta tai solvaamalla keskustelun aloittajaa.

Aineistoksi valitussa keskustelussa esiintyy napakkaa ja pääosin asiallista argumentointia. Perheen perustamiseen liittyvät teemat ovat kuitenkin henkilökohtaisia ja hyvin emotionaalisesti latautuneita, joten on inhimillistä ja verkkokeskustelulle ominaista, että voimakastakin kielenkäyttöä paikoitellen esiintyy. Kärkkään argumentoinnin ja alatyylisen huutelun välillä on kuitenkin selkeä ero. Tämän tutkielman kannalta katsottuna värikäs ja ajoittain kiivaskin argumentointi on hedelmällisempi aineisto käytettäväksi kuin epäasiallinen riitely.

Tutkimusaineistoa valitessa on tärkeää olla tietoinen erilaisista tutkimuseettisistä tekijöistä, joita verkkokeskustelun käyttöön liittyy. Esimerkiksi keskustelijoiden anonymiteetin ja keskustelun geneerisyyden kanssa on tärkeää noudattaa erityistä tarkkuutta. Heinonen (2016, 35) pohtii sitä, miten verkkokeskustelut voivat muotoutua hyvin tiiviiksikin yhteisöiksi, ja kuinka suora vastaustekstien siteeraaminen tutkimustarkoituksessa voi aiheuttaa kirjoittajille mielipahaa. On siis oleellista valita aineistoksi sellainen verkkokeskusteluaineisto, jossa keskustelu säilyy sopivan geneerisenä (Heinonen 2016: 35).

Yllä mainitut tutkimuseettiset tekijät huomioiden tämän tutkielman aineistoksi valikoitui verkkokeskustelu, jonka viestit vaikuttavat totuudenmukaisilta ja inhimillisiltä mutta eivät paljasta kirjoittajistaan mitään sellaista, jonka perusteella voisi päätellä tai selvittää näiden henkilöllisyyden. Kuten aiemmin mainittiin, Aihe vapaa on Vauva.fi-sivuston ainoa keskustelualue, jossa kuka tahansa voi sekä aloittaa keskustelun että vastata muihin kyseisen alueen keskusteluihin rekisteröitymättä. Anonyymina vierailijana vastaaminen antaa täten lähtökohtaisesti keskusteluun osallistuvalla täyden yksityisyydensuojan, ja oman henkilöllisyyden paljastuminen riippuu paljolti kirjoittajan omasta tahdosta ja tavasta jakaa yksityisiä tietoja kirjoituksissaan.

Vauva.fi-sivuston 13:lle muulle keskustelupalstalle kirjoittaminen sen sijaan vaatii rekisteröidyn nimimerkin ja sisäänkirjautumisen, joten näillä palstoilla käytävän keskustelun yksityisyyden voi katsoa olevan astetta korkeampi. Muiden palstojen keskustelunaiheet ovat myös spesifimpiä, eikä aihevaihtelua esiinny läheskään niin suuressa mittakaavassa kuin Aihe vapaa -palstalla.

Tutkielman eettisyyden takaamiseksi ilmoitin Vauva.fi-sivuston keskustelualueiden ylläpidolle tämän tutkielman toteuttamisesta. Kerroin ylläpidolle käyttäväni tutkimusaineistona Aihe vapaa -keskustelualueen keskusteluketjua *Vapaaehtoisesti lapseton, miksi ihmeessä?*. Perustelin valintaa sivuston ylläpidolle samoin kuin perustelen sen tässä tutkielmassakin: Aihe vapaa -alueen keskustelut ovat kaikille avoimia, ja suurin osa niihin osallistuvista ovat anonyymejä vierailijoita. Näin ollen vastaajien henkilöllisyyttä ei voi päätellä esimerkiksi nimimerkin perusteella. Jotkut verkkokeskusteluun vastaajista saattoivat kuitenkin olla Vauva.fi-sivustolle rekisteröityneitä, eli näillä oli käytössään jokin vakiintunut nimimerkki. Mahdolliset nimimerkit sekä viestien aika- ja päivämäärätiedot on jätetty tutkielmassa mainitsematta. Nimimerkeillä tai viestien muilla tiedoilla ei ole tutkielman kannalta merkitystä, joten tästäkin syystä ne on jätetty kokonaan pois.

Tutkimusaineistossa vastaajat tuovat esille varsin intiimejä ja kipeitäkin yksityiselämän tekijöitä, kuten ikäviä lapsuusmuistoja. Myös tämän vuoksi oli äärimmäisen tärkeää huomioida verkkokeskustelijoiden anonymiteetti. Tutkielmassa ei tuoda esille esimerkiksi tarkkoja terveydentilaan liittyviä kuvauksia, joista kirjoittajan voisi tunnistaa. Toisaalta aineistoa luettaessa viesteistä välittyy vastaajien oma ymmärrys niin aiheen sensitiivisyyden kuin oman yksityisyydenkin suhteen: keskusteluketjun aloittaja tai kukaan vastaajista ei esimerkiksi kerro asuinpaikkaansa tai kuvaile omaa ulkonäköään siten, että olisi lukijoiden tunnistettavissa.

Tutkimusaineiston vastausviestejä ei tuoda tutkielmassa esille kokonaisina, osittain tutkimuseettisistä syistä, osittain siksi että useat vastausviesteistä ovat hyvin pitkiä. Keskustelun aloitusviesti sen sijaan on esitelty tutkielmassa kokonaisuudessaan, sillä se ei ollut kovinkaan pitkä ja sen kielellisillä piirteillä on huomattava vaikutus vastausviestien argumentaatiotapoihin ja retorisiin keinoihin. Aloitusviesti ei myöskään paljasta kirjoittajastaan tämän henkilöllisyyttä millään tavoin.

Tutkimusaineistona käytettävään keskusteluketjuun on tähän mennessä kertynyt 387 vastausta, eli viestejä ei ole tullut lisää sen jälkeen, kun luin keskustelun ensimmäistä kertaa kokonaisuudessaan läpi ja rajasin sen tutkimukseni aineistoksi syyskuussa 2019. Aineisto rajattiin tietoisesti mahdollisimman tiiviiksi kokonaisuudeksi, jotta olisi helpompi pysyä maisterintutkielman ohjepituudessa. Liian runsas aineistomäärä olisi pitkittänyt ja sekoittanut tutkimusta, joten tutkimusaineistoa rajattiin tietyin valintakriteerein.

Valintakriteeriksi muodostui viestien sisältöjen merkittävyys: tutkimusaineistoksi valikoituivat aloitusviesti sekä vain ne vastausviestit, joissa vastataan suoraan aloitusviestin kysymykseen ”miksi et halua lapsia?”. Lopulliseen tutkimusaineistoon valikoitui yhteensä 150 viestiä. Koska tutkielman tarkoituksena oli viesteissä esiintyvien argumentaatiotapojen ja retoristen keinojen tarkastelu kattavan keskusteluanalyysin sijaan, on esimerkiksi lapsiarjesta tai synnytyskokemuksista kertovat vastausviestit rajattu tietoisesti tutkimusaineiston ulkopuolelle. Tutkielman ulkopuolelle jäivät myös argumentaatioanalyysin kannalta epäoleelliset vastausviestit, kuten viestit, joissa esimerkiksi huomautettiin kyseisen keskusteluketjun olevan ”varmaan jo tuhannes tästä samasta aiheesta” tai joissa esiintyi vain yksittäisiä sanoja tai emojeja. Myös samanmielisyyttä ilmaisevat ”Täysin samaa mieltä vitosviestin kanssa” -tyyppiset vastaukset jätettiin tutkielman ulkopuolelle.

3.3 Verkkokeskusteluaineiston teemoittelu ja analyysi

Tarkastelin tutkielman verkkokeskusteluaineistoa teemoittelun ja argumentaatioanalyysin keinoin. Argumentointitapoja ja retorisia keinoja erittelemällä halusin selvittää, miten vapaaehtoisesti lapsettomat ihmiset sanoittavat lapsettomuuspäätöstään anonyymissä verkkoympäristössä. Yleensä argumentaatioanalyysillä pyritään ymmärtämään jonkin tietyn väitteen perustelukokonaisuuden luonnetta ja vakuuttavuutta, mutta tässä tutkielmassa halusin keskittyä kielelliseen tasoon ja asiasisältöihin vakuuttavuuden arvioinnin sijaan.

Ennen varsinaista argumentaatioanalyysiä lähestyin aineistoa sisällönanalyysin kautta. Käytännössä sisällönanalyysi tarkoitti aineiston käsittelyä teemoittelun avulla. Tutkielman aineisto on kirjoitetussa muodossa ja löytyy valmiina verkosta, jolloin tehtäväkseni jäivät aineiston siirtäminen tekstinkäsittelyohjelmaan sekä sitä seuranneet teemoittelu ja itse analyysityö. Prosessi seurasi pitkälti Tuomen ja Sarajärven (2009: 92) esittelemää laadullisen tutkimuksen analyysirunkoa:

1. Päätös siitä, mikä valitussa aineistossa kiinnostaa.
- 2a. Aineiston läpikäynti, kiinnostukseen sisältyvien asioiden erottelu ja merkintä
- 2b. Kaikki muu jää pois tutkimuksesta.
- 2c. Merkittyjen asioiden kerääminen ja erottelu muusta aineistosta.
3. Aineiston luokittelu, tyypittely, teemoittelu tms.
4. Yhteenvedon kirjoittaminen.

Tutkielman toteutuksessa käytännön analyysityö lähti liikkeelle verkkokeskustelun läpi lukemisesta. Vastausviestejä siirtäessäni minulla oli selkeänä mielessä se, mikä kyseisissä viesteissä kiinnosti: vapaaehtoista lapsettomuutta koskevat perustelut sekä aloitus- ja vastausviesteissä esiintyvät argumentointitavat ja retoriset keinot.

Siirrettyäni aloitusviestin ja kaikki tutkielman kannalta oleelliset vastausviestit tekstinkäsittelyohjelmaan, tulostin koko aineiston ja luin sen uudestaan. Tällä lukukerralla etsin viesteissä esiintyviä vapaaehtoisen lapsettomuuden perusteluita, joita värikoodasin eri väreillä. Tällaista kuvausten etsintää, erottelua ja värikoodausta voidaan tässä yhteydessä nimittää argumentaatioanalyysiä tukeväksi sisällönanalyysiksi ja edelleen teemoitteluksi.

Tuomen ja Sarajärven (2009: 93) mukaan teemoittelussa painottuvat kunkin teeman sisältö eli se, mitä kustakin teemasta on sanottu, eikä niinkään se, kuinka tiheään eri aiheet on tuotu esille. Tutkimusaineistossa toistuvien teemojen eli vapaaehtoisen lapsettomuuden perustelujen

lukumäärillä ei tässä tutkielmassa ole merkitystä, vaan painoarvo on viestien kielellisessä sisällössä sekä asiasisällöissä.

Hyväksyin argumentaatioanalyysiin ja retoriseen analyysiin mukaan vain sellaiset lapsettomuuden perustelut, jotka ovat puhtaasti vapaaehtoisia. Analyysin ulkopuolelle jäivät siis sellaiset perustelut, joihin yksilö tai pariskunta ei voi suoraan itse vaikuttaa. Tällaisia ovat esimerkiksi terveydentilaan ja sosioekonomiseen asemaan liittyvät perusteet, kuten periytyvät sairaudet ja työttömyys.

Kuivalainen (2014) on tutkielmassaan ryhmitellyt vapaaehtoisen lapsettomuuden syitä ja käyttää näistä ryhmistä nimeä syytyyppi. Itse käytän syyn sijasta termiä perustelu, sillä se antaa vapaaehtoisesti lapsettomista kuvan aktiivisina toimijoina, jotka tuovat esille valintojensa taustoja. Värikoodatuista teemoista puolestaan käytän nimitystä kategoria. Kategorioita löytyi aineistosta aluksi yli kaksikymmentä, mutta tiivistämällä sain niiden määrän rajattua seitsemään:

- 1) raskaus ja synnytys eivät houkuta
- 2) omat huonot kokemukset lapsuudesta
- 3) halu nauttia vapaudesta ja itselle mieluisista asioista
- 4) ei vauvakuumetta tai kiinnostusta perhe-elämään
- 5) omiin persoonallisuuspiirteisiin liittyvät perustelut
- 6) työskentely lasten parissa riittää
- 7) yhteiskuntaan ja ympäristöön liittyvät perustelut

Kategorioiden etsiminen oli aineiston käsittelyn ensimmäisiä vaiheita ja toimi myös alustavana analyysina ensimmäiselle tutkimuskysymykselle ”Miten keskusteluketjun aloitusviestiin vastanneet perustelevat vapaaehtoista lapsettomuuttaan Vauva.fi-sivuston verkkokeskustelussa?”. Listajärjestys ei viittaa yksittäisten perustelujen lukumäärään aineistossa, vaan listasin perusteluja sitä mukaa, kun niitä nousi aineistosta esille. Analyysiluvun selkeyttämiseksi muokkasin järjestystä sen verran, että henkilökohtaiseen elämään liittyvät perustelut numeroin paikoille 1.–6., ympäristöön sekä yhteiskuntaan liittyvät sijalle 7. Sisällönanalyysin näkökulmasta kategorioiden voidaan siis katsoa jakautuvat kahteen eri yläkategoriaan: henkilökohtaiseen elämään liittyviin perusteluihin ja ympäristöön liittyviin perusteluihin. Käytännössä etsin vapaaehtoisen lapsettomuuden perusteluja lukemalla tulostetun aineiston lävitse muutamaa otteeseen. Kiinnitin huomiota erilaisten perustelujen

esiintymiseen heti ensimmäisellä lukukerralla, joten kategorioita oli helppo koodata värikynillä myöhemmillä lukukerroilla.

Kategorisoinnin jälkeen keskityin argumentointitapojen etsintään näistä eri väreillä merkatuista vastauksista. Analyysiprosessissa hyödynsin avukseni kirjoittamiani muistiinpanoja, joihin olin listannut erilaisia argumentointitapoihin liittyviä tekijöitä, kuten Pääkkösen ja Variksen (2000: 109) mainitsemia teoreettisen ja ateoreettisen vetoamisen tapoja sekä ethos, pathos ja logos -kolmijakoon liittyviä vetoamistapoja.

Etsin eri kategorioihin kuuluvissa vastausviesteissä esiintyviä retorisia keinoja niin ikään muistiinpanojeni avulla. Erittelin muun muassa verkkokeskustelun vastaajien käyttämiä tyylikeinoja (Kakkuri-Knuutila 1998: 236–237) tarkastelemalla esimerkiksi vastaajien sanavalintoja ja tekstuaalista tunneilmaisua. Tyyliseikkojen lisäksi etsin kategorioihin jaottelemistani vastausviesteistä toistoa, takausta ja vahvistusta (Kakkuri-Knuutila 1998: 238, 256) hyödyntäviä keinoja.

Verkkokeskustelun kokonaisuudessaan lukeneena kiinnitin huomiota siihen, että vastaajat eivät välttämättä hyödyntäneet toistoa yksittäisen vastausviestin retorisenä keinona, mutta saattoivat toistaa omia näkemyksiään ja kokemuksiaan useammassa eri viestissä. Tällaisissa ”itseään toistavissa vastausviesteissä” oli usein myös muuta, tämän tutkielman kannalta epäoleellista sisältöä, joten jätin ne argumenttianalyysin ja retorisen analyysin ulkopuolelle.

Numeroin analyysiluvussa esiintyvät sitaatit lukemisen helpottamiseksi. Numerointi ei kuitenkaan vastaa sitaattien esiintymisjärjestystä alkuperäisessä verkkokeskustelussa. Olen säilyttänyt sitaattien kirjoitusasun alkuperäistä vastaavana, mahdollisia asia- tai kirjoitusvirheitä oikaisematta. Kaikki analyysilukuun poimitut sitaatit on kursivoitu niiden erottamiseksi analyysitekstistä. Myös itse analyysitekstissä esiintyy satunnaisia kursivoituja sanoja. Kursiiveilla olen pyrkinyt sanan korostamiseen tai vieraskielisyyden ilmaisemiseen. Aloitusviestin analyysissä esiintyvät ajatusviivat (- -) merkitsevät välistä puuttuvia lauseita.

4 VERKKOKESKUSTELUN ARGUMENTAATIOANALYYSI

4.1 Vapaaehtoisesti lapseton, miksi ihmeessä?

”En halua aiheuttaa riitaa vaan haluan vaan kysyä vilpittömästi miksi et halua lapsia. Kun minä olen tehnyt lapset enkä ole nähnyt elämälleni muuta suuntaa. En tiedä mitä tekisin jos ei olisi lapsia. En keksi muuta tekemistä. Joten mikä on saanut sinut valitsemaan toisin?”

Aloitusviestin kirjoittaja avaa keskustelun tuomalla esiin rehellistä ethostaan: hän kertoo olevansa liikkeellä vilpittömin aikein, ilman aikomusta aiheuttaa riitaa. Ensimmäisen virkkeen perusteella aloittajalla on presuppositio eli ennakko-oletus, jonka mukaan vapaaehtoista lapsettomuutta koskevan keskustelun avaaminen aiheuttaisi vääjäämättä riitelyä. Pietikäinen ja Mäntynen (2019: 190) määrittelevät presupposition ”olettamukseksi, joka on edellytyksenä jonkin lauseen sisältämälle väitteelle”. Väitelauseiden lisäksi myös kysymykset voivat presupponoida jotain tiettyä väitettä, mikäli väitteen totuus on piiloisesti oletettu itse kysymyksessä (Wiberg & Koura 1996: 199). Wibergin ja Kouran (1996: 199) omien sanojen mukaan ”klassinen esimerkki” piiloisen oletuksen sisältävästä kysymyslauseesta on ”Joko olet lakannut lyömästä vaimoasi?”. Ennakko-oletukset ovat Wibergin ja Kouran (1996: 200) mukaan tärkeitä, sillä niiden taustalla ei välttämättä ole ainoastaan kysyjän halu pyytää informaatiota, vaan myös tarjota sitä.

Aloittaja kenties haluaa tuoda esille vilpittömät aikeensa sekä esittää piilokritiikkiä Aihe vapaa -palstan keskustelukonventioita kohtaan. Tarkasteltaessa aloitusviestin ennakko-oletusta laajemmassa kontekstissa, ottaen huomioon esimerkiksi iltapäivälehtien verkkosivujen riitaisat kommenttiosiot ja aikaisemmat Aihe vapaa -palstan vapaaehtoista lapsettomuutta koskevat keskustelut, ei aloittajan presuppositio sisällä kovinkaan suurta yllätysmomenttia. Esimerkiksi sosiaalisen median eri alustoilla käytävä keskustelu tästä tunteita herättävästä aiheesta kääntyy lähes poikkeuksetta tulikivenkatkuiseksi sanasodaksi. Aloittajalle nämä lienevät entuudestaan tuttuja retorisia tilanteita, joten hän lähestyy erityisyleisöään (Summa 1996: 67) kertomalla, ettei hänellä ole taka-ajatuksia. Tämän verkkokeskustelun kontekstissa voidaan käyttää termiä erityisyleisö, sillä sekä keskustelun aloittaja että vastaajat tietävät ennalta, millaiselle vastaanottajalle he viestinsä kohdistavat.

Keskustelun aloittaja käyttää toistuvasti voimakkaita kieltolauseita, jotka osaltaan kertovat tämän haasteista samastua vapaaehtoisesti lapsettomien tekemään valintaan. Ilmaisut ”enkä ole nähnyt muuta suuntaa”, ”En tiedä mitä tekisin jos ei olisi lapsia.” ja ”En keksi muuta tekemistä” ovat ääri-ilmaisuja, jotka yhdessä otsikon kanssa kuvaavat aloittajan peittelemätöntä

hämmennystä. ”En keksi muuta tekemistä” toimii tarkennuksena sitä edeltävälle ”En tiedä mitä tekisin jos ei olisi lapsia” – aloittajan tarkoituksena ei ilmeisesti ole ainoastaan korostaa kiintymystään omaan jälkikasvuunsa, vaan myös painottaa yleisölleen, että perheellisäys todella oli hänelle itselleen ainoa vaihtoehto. Vaikka aloittaja korostaa perheellisäyksen ehdottomuutta omalla kohdallaan, ei hänen ilmaisunsa kuitenkaan ole kovinkaan paatoksellista (pathos) eli lukijan tunteisiin vetoavaa, vaan käytännönläheistä ja järkiperusteista (logos) – tästä esimerkkeinä verbivalinnat ”tietää” ja ”keksiä”.

Tekemällä indikaattorikoe (Kakkuri-Knuutila & Halonen 1998: 61) eli sijoittamalla perustelua tai selitystä osoittava indikaattori *koska* näiden negatioiden eteen, saadaan selville aloittajan keskeisin väite omalle elämänvalinnalle, joka näyttäisi olevan ”Lasten hankinta on ainoa vaihtoehto”:

Lasten hankinta on ainoa vaihtoehto, *koska* en tiedä mitä tekisin jos ei olisi lapsia.

Lasten hankinta on ainoa vaihtoehto, *koska* en keksi muuta tekemistä.

Aloittaja pohjustaa vapaaehtoisesti lapsettomille suunnattua kysymystä omilla valinnoillaan ja kieltolauseilla luoden vaikutelman, jonka mukaan perheellisäys todella näyttäytyy hänelle itselleen ainoana oikeana vaihtoehtona. Tämän jälkeen hän osoittaa kysymyksensä yleisölleen:

”Kun minä olen tehnyt lapset - - Joten mikä on saanut sinut valitsemaan toisin?”

Keskustelun otsikko itsessään luo vaikutelman, jonka mukaan kysyjällä on tietynlainen ennakoasenne vapaaehtoista lapsettomuutta kohtaan. Aloittaja ihmettelee ja on ikään kuin kohtaavinaan jotain täysin ennenkuulumatonta. Otsikon kysymyssanan perään lisätty ”ihmeessä” antaa kysymykseen ylhäältä alaspäin suuntautuvan asetelman, ikään kuin tekstin yleisö eli vapaaehtoisesti lapsettomat henkilöt olisivat jonkinlaisessa selityksen velassa keskustelun aloittajalle. Otsikko on täten ristiriidassa aloitusviestin ensimmäisen virkkeen kanssa, jossa aloittaja vannoo vilpittömyyttään. Runsas yksikön ensimmäisen persoonan käyttö kertoo aloittajan minäkeskeisestä näkemyksestä aiheeseen ja saattaa täten heikentää väitettyä vilpittöntä agenda: aloittaja ei esimerkiksi esitä tarkentavia lisäkysymyksiä vapaaehtoisesti lapsettomille, vaan keskittyy tuomaan esille ja korostamaan omaa elämänvalintaansa.

”Vapaaehtoisesti lapseton, miksi ihmeessä?” voidaan kääntää suomen kielen mukaan kysymyslauseeksi ”Miksi ihmeessä olet vapaaehtoisesti lapseton?”, tai jos kyseessä on

puhuttelun sisältävä ilmaus, taipuu se esimerkiksi muotoon ”Vapaaehtoisesti lapseton, miksi ihmeessä olet valinnut lapsettomuuden?”. Molemmat edellisistä tuovat mieleen lastaan nuhtelevan äidin (”Miksi ihmeessä piirsit tussilla kasvohisi?”) tai kumppaniaan sättivän puolison (”Miksi ihmeessä menit taas lupautumaan ylitöihin?”). Esimerkkejä voisi antaa lukuisia ja erilaisista tilanteista, mutta aloitusviestin otsikon ymmärtämisen kannalta katson edellisten riittävän.

Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä kartoitetaan vastausviesteissä esiintyviä vapaaehtoisen lapsettomuuden perusteluja, joten aloitusviestin analyysi ei ole ensimmäisen kysymyksen suhteen relevantti. Toisessa tutkimuskysymyksessä sen sijaan eritellään myös verkkokeskustelun aloitusviestissä esiintyviä argumentoinnin tapoja. Argumentoinnissaan aloittaja hyödyntää ainoastaan ateoreettista vetoamista, tuoden esille henkilökohtaisia näkökantojaan ja kuvaillen lasten hankintaan liittyviä kokemuksiaan ja ajatuksiaan. Kolmatta tutkimuskysymystä ”Mitä retorisia keinoja he (aloittaja ja vastaajat) käyttävät?” tarkasteltaessa voidaan panna merkille, että kirjoittajan retoriikassa korostuvat etenkin kieltolauseiden toisto sekä minäkeskeinen ja ennakkoluuloinen tyyli, jotka tuovat esille aloittajan perheenisäysspäätöksen voimakkuutta ja ehdottomuutta.

4.2 Raskaus ja synnytys eivät houkuta

Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä kysytään, miten verkkokeskustelun aloitusviestiin vastanneet perustelevat vapaaehtoista lapsettomuuttaan. Tässä ensimmäisessä vapaaehtoisen lapsettomuuden kategoriassa vastaajat mainitsevat lapsettomuutensa syiksi raskauteen ja synnytykseen liittyvät epäluulot ja negatiiviset oletukset.

1) *”En halua olla raskaana ja synnyttää, en ole mikään siitosnauta jota ronkitaan ja sorkitaan.”*

2) *”En halua olla mikään synnytyskone.”*

3) *”En usko että olisin hyvä äiti. Synnytykskään ei houkuttele, en siedä sitä että vieraat ihmiset ronkkivat minua.”*

4) *”Raskaus kuulostaa ja näyttää ihan kamalalta. En voisi kuvitella, että joku olio kasvaisi sisälläni. Imetys ei innosta, kasvatuksesta ei tulisi yhtään mitään. Ei kestäisi hermo.”*

Aloitusviestin analyysissä käytetyn indikaattorikokeen avulla saadaan paikannettua myös sitaatissa 1 esiintyvä väite ja sille esitetyt perustelut. Kakkuri-Knuutilan ja Halosen (1998: 61) menetelmää noudattaen eli lisäämällä lauseiden väliin argumenttia tai selitystä indikoiva *koska* saadaan selville, onko lopputuloksena mielekäs ilmaisu: En halua olla raskaana ja synnyttää, *koska* en ole mikään siitosnauta jota ronkitaan ja sorkitaan.

Indikaattorikoe on onnistunut, sillä kokeen avulla ensimmäisestä sitaatista voidaan erottaa vastaajan väite ”En halua olla raskaana ja synnyttää” sekä tälle esitetty perustelu ”En ole mikään siitosnauta jota ronkitaan ja sorkitaan”. Sitaatissa 2 ei ole erikseen eroteltavissa väitettä ja perustelua, vaan sitaatti vastaa yksinkertaisuudessaan kysymykseen ”Miksi jotakin tapahtui?”, jolloin kyseessä on puhdas selitys.

Sitaateissa 1 ja 2 vastaajat käyttävät kieltoverbin kanssa indefiniittipronominia ”mikään”, käyttäen itsestään alatyylisiä nimityksiä ”siitosnauta” ja ”synnytyskone”. Sitaatissa 3 ”vierailta ihmisillä” puolestaan viitataan synnytyshenkilökuntaan, joiden tarkoituksena on saattaa lapsi turvallisesti maailmaan. Sitaatissa 4 vastaaja käyttää indefiniittipronominin *jokin* arkikielistä muunnosta ”joku”, yhdistäen sen sanaan ”olio”. Tässä yhteydessä oliolla siis viitataan lapseen, vaikka yleisesti suomen kielessä oliolla (KS s.v. olio) tarkoitetaan jotain persoonatonta ja eihimillistä eliötä.

Ilmaisutyylin karkeus korostuu, kun tarkastellaan asetelmaa laajemmassa kontekstissa: siinä missä lapset edustavat useissa yhteyksissä puhtautta ja viattomuutta, oliot ovat muun muassa tieteis- ja kauhuelokuvista tuttuja loisia, jotka imevät elämän isäntäeläimestään ja edustavat tuntematonta paha. Sitaatissa 4 esiintyvät konditionaalimuodot ”en voisi”, ”ei tulisi” ja ”ei kestäisi” kertovat vastaajan kielteisestä näkemyksestä omista kyvyistään, ja luettelemalla niitä kirjoittaja vahvistaa sanomaansa.

5) ”En halua olla raskaana enkä synnyttää enkä suostuisi ikimaailmassa moiseen. Tämä ajatus minulla on ollut niin kauan kuin muistan. En ole koskaan ymmärtänyt, miksi naiset suostuvat synnyttämään.”

Sitaatissa 5 vastaaja käyttää vahvoja ääri-ilmaisuja ”enkä ikimaailmassa” ja ”en ole koskaan”, jotka eivät juurikaan jätä sijaa vaihtoehdoille. Näin ollen vastaajan perustelussa esiintyvät rinnakkain vaihtoehtoisuus (suostuminen) ja ehdottomuus (ei ikimaailmassa, ei koskaan), jotka tuovat viestin asiasisältöön kontrastia ja ristiriitaa. Vastausviestistä ei kuitenkaan selviä, hyödyntääkö vastaaja tätä vastakkainasettelua tietoisena retorisenä keinona.

Tällaisissa tapauksissa on aiheellista pitää mielessä, että kaikki kommunikoinnissa käytetyt tehokeinot eivät suinkaan aina ole tiedostettua toimintaa.

Myös sitaatissa 6 esiintyy indefiniittipronominin hyödyntäminen kohteen vähättelyn keinona. Vastaaja käyttää pronominia ”mitään” (partitiivimuoto sanasta *mikään*) kuvatessaan turhautumistaan raskaudenaikaisiin fyysisiin vaivoihin:

6) *”En jaksa mitään pahoinvointeja tai kolotuksia 9 kk. En halua keskeyttää harrastuksiani raskauden ja vauvan hoidon takia. En halua käydä missään neuvoloissa/lääkäreissä puhumassa p**kaa ja olla sörkittävänä jatkuvasti raskauden ajan.”*

Käyttämällä pronominia ”mitään” vastaaja myös esittää väitteen, että odottavilla naisilla varmasti on ainakin jonkinlaisia fyysisiä vaivoja. Karkeat ilmaisut ”kolotuksia” ja ”sörkitään” toimivat tässä myös tyyllillisenä tehokeinona yleiskielisten sanojen asemesta – vastaajan retorinen tyyli onkin varsin kielteinen ja aggressiivinen alusta loppuun saakka.

Sitaatissa 6 on myös toinen virke, jossa vastaaja käyttää indefiniittipronominia ilmaistakseen halveksuntaa. Vastaaja yhdistää mikään-pronominin inessiivimuodon ”missään” raskausajan lääkärikäynteihin, tuoden tällä tavoin esille niiden vastenmielisyyden: ”missään neuvoloissa/lääkäreissä puhumassa p**kaa ja olla sörkittävänä”. Vastaaja käyttää myös alatyylisiä ilmaisuja ”p**kaa” korostaakseen vastentahtoisuuttaan.

Tarkasteltaessa tämän kategorian vastausviestejä toisen tutkimuskysymyksen ”Millaisia argumentointitapoja keskustelun aloittaja ja vastaajat käyttävät?” osalta, voidaan todeta, ettei yksikään vastaajista hyödynnä teoreettista, faktapohjaista argumentointia. Vastausviestien tarkoituksena ei ole vakuuttaa lukijoita esimerkiksi raskauden fyysiseen kuormittavuuteen liittyvillä seikoilla, vaan ateoreettisin keinoin. Vastaajat perustelevat kantansa omien tunteidensa, uskomustensa, havaintojensa ja halujensa kautta, eivät vetoamalla esimerkiksi synnytysrepeämiä koskeviin synnytyslääkäreiden lausuntoihin. Monet vastaajista käyttävät ilmaisuja ”ei houkuta” ja ”ei tunnu omalta” kuvatessaan raskauteen ja synnytykseen liittyviä tunteitaan ja ajatuksiaan.

On aiheellista ottaa huomioon, ettei keskustelun aloittaja itsekään perustelee perheenisäystään esimerkiksi valtion talouden tai huoltosuhteen näkökulmasta, vaan puhtaasti omilla henkilökohtaisilla intresseillään. Vauva.fi-sivuston keskusteluforumilla argumentoidaan ylipäätään hyvin tunnevetoisesti ja omista henkilökohtaisista lähtökohdista käsin aiheeseen kuin aiheeseen, eikä päällimmäisenä tarkoituksena välttämättä ole muiden

keskustelijoiden vakuuttaminen omien argumenttien pätevydestä, vaan oman mielipiteen ja näkemyksen esittäminen anonyymisti.

Kolmannessa tutkimuskysymyksessä eritellään vastaajien käyttämiä retorisia keinoja. Tämän kategorian vastausviesteissä esiintyvistä retorisista keinoista erottuvat etenkin vastaajien käyttämät tyylliset elementit, kuten karkea ja alatyylinen ilmaisu. Ensimmäisessä kategoriassa käytetään runsaasti myös kieltolauseita ja niiden toistoa, sekä ääri-ilmaisuja.

4.3 Omat huonot kokemukset lapsuudesta

Tässä kategoriassa vastauksena ensimmäiseen tutkimuskysymykseen ovat vastaajien ikävät kokemukset lapsuudesta. Useiden vastausviestien keskeinen väite on, että koulukiusaaminen ja siitä aiheutuvat tuskan tunteet periytyisivät automaattisesti sukupolvelta seuraavalle.

7) *”Minulla on niin huonot kokemukset lapsena olemisesta, että en halua vastaavaa kenellekään.”*

Sitaatissa 7 vastaaja korostaa kokemustensa huonoutta adverbilla ”niin” – kokemukset ovat siis hänen omien sanojensa mukaan *siinä määrin* (eli niin) huonoja, ettei niiden siirtäminen tulevalle sukupolvelle kannata. Huomio kiinnittyy myös vastaajan käyttämään ilmaisuun ”kokemukset lapsena olemisesta”. Hän ei viittaa lapsuuteen yksittäisen ihmisen elämänhistoriallisena aikakautena, vaan näyttäisi korostavan nimenomaan olemisen laatua. Alaikäisenä, vanhempien vastuulla olevana ihmisyyksilönä *eläminen* on siis ollut huono kokemus, jollaista vastaaja ”ei halua kenellekään”.

Vastaajan tyyli on ristiriitainen: tämä ilmoittaa suoraan kokemustensa olevan niin huonoja, ettei halua ”vastaavaa” kellekään, muttei kuitenkaan avaa yleisölleen, mitä nämä huonot kokemukset konkreettisesti ovat. Tiedon kontrollointi voi olla tietoinen tehokeino, jolla pyritään herättämään yleisön mielenkiintoa.

8) *”En ottaisi sitä riskiä että lapsi joutuisi kokemaan samaa paskaa mitä itse on joutunut.”*

Sitaatissa 8 huomio kiinnittyy virkkeen suoraan ja karkeaan tyyliin. Vastaaja viittaa ikäviin kokemuksiinsa alatyylisesti sanalla ”paska” sekä pyrkii vaikuttamaan yleisöönsä myös vahvoilla ilmaisuilla ”ottaa riski” ja ”joutua kokemaan”. Vastaaja päättää virkkeensä verbin

yksikön ensimmäisen persoonan sijaan puhekieliseen passiivimuotoon ”on joutunut”, joka voi olla tietoinen ratkaisu etäännyttää itsensä ikävistä kokemuksista.

9) *”Oma kokemukseni lapsuudesta on melko kurja. Oma kokemukseni elämästä ylipäättään on melko kurja.”*

Sitaatissa 9 hyödynnetään toistoa retorisena keinona. Kirjoittaja toistaa ilmaisut ”oma kokemukseni” ja ”melko kurja” kahdessa eri yhteydessä. Ensin hän kertoo henkilökohtaisen kokemuksensa lapsuudesta olevan melko kurja, jonka jälkeen hän tarkentaa tämän kohtalaisen kurjuuden kattavan hänen kokemuksensa koko elämästä käyttämällä adverbia ”ylipäättään”. Kirjoittaja ei erittele lukijalle, mikä kokemus hänen lapsuudestaan on melko kurja, joten vastausta voidaan tulkita samoin kuin sitaattia 7, jossa kirjoittaja implikoi lapsena elämisen olevan kurjaa. Toisaalta sitaatissa 9 kirjoittaja rinnastaa lapsuuden (kurjuuden) elämään (ja sen kurjuuteen), joten kirjoittajan voidaan katsoa tarkoittavan lapsuudella nimenomaan kyseistä elämänvaihetta, ei niinkään kokemusta alaikäisenä elämisestä.

10) *”Koska itekin olen kokenut että tämä elämä ei ole elämisen arvoista, vaan lähinnä läpi lusittava tuomio, niin en halua tehdä lisää ihmisiä tätä kärsimään. Eikä oma elämäni ole edes erityisen kamalaa, on rahaa, hyvä koulutus, olen terve, jne., mutta minusta vaan tämä koko ihmisen olemassaolo on tympeää.”*

Sitaatissa 10 vastaaja esittää suoran väitteen, jonka mukaan hän ei halua lapsia, koska elämä ei hänen omien sanojensa mukaan ole elämisen arvoista. Vastaajan perustelu voidaan paikantaa perusteluindikaattorin avulla: *”koska itekin olen kokenut, niin en halua”*. Sanomansa läpisaattamiseksi vastaaja käyttää voimakasta kielikuvaa elämästä ”läpi lusittavana tuomiona”, jota hän tehostaa verbillä ”kärsiä”. Vastaaja luo voimakasta ristiriitaa kertomalla ensin synkän näkemyksensä elämästä, arvottamalla elämänsä kuitenkin tämän jälkeen näennäisesti positiiviseksi terveydellisten ja taloudellisten tekijöiden kautta – päätyen lopulta toteamaan koko ihmiselon olevan tympeää.

Tämänkään vastauksen yhteydessä ei voida olla varmoja siitä, käyttääkö kirjoittaja tietoisesti retorisia tehokeinoja, kuten vastakkainasettelua adjektiivien ”kamala”, ”hyvä” ja ”tympeä” avulla, vai onko vastaus tulkittavissa ennemminkin tiedostamattomaksi ajatusten virraksi.

11) *"Olen köyhän yh-äidin tytär, eikä lapsuuteni ollut sieltä auvoisimmasta päästä. Olin ujo ja hiljainen lapsi, joten olin helppo kohde koulukiusaamiselle. En halua, että lapsi joutuisi kokemaan samanlaista kiusaamista, kuin itse jouduin."*

12) *"Minua on myös koulukiusattu, enkä halua ottaa sitä riskiä, että lapseni joutuisi kokemaan saman helvetin."*

13) *"Vuosikausien kiusaamishelvetti saa ihmisen psyyken muuttumaan peruuttamattomasti sellaiseen tilaan, jossa et luota enää kehenkään. Minun lapselleni samanlainen tulevaisuus ja kokemukset? Juu ei kiitos."*

Yllä olevissa esimerkeissä vastaajat argumentoivat vapaaehtoista lapsettomuuttaan oletuksillaan siitä, että kiusatuksi tuleminen periytyisi suoraan seuraavalle sukupolvelle. Sitaatissa 11 kirjoittaja vetoaa heti aluksi vastaanottajien tunteisiin (pathos) ilmaisulla "köyhän yh-äidin tytär", jonka jälkeen hän korostaa omaa viattomuuttaan kertomalla olleensa "ujo ja hiljainen lapsi". Kirjoittamalla "eikä lapsuuteni ollut sieltä auvoisimmasta päästä" vastaaja viittaa päinvastaisiin kokemuksiin.

Sitaateissa 12 ja 13 vastaajat käyttävät kokemuksistaan ilmaisuja "helvetti" ja "kiusaamishelvetti" kuvatakseen kiusatuksi tuleminen ikävää tunnekokemusta. Vahvoilla ilmauksilla kokemustensa laadusta vastaajat pyrkivät vaikuttamaan vastaanottajan tunteisiin sekä perustelemaan valintansa lapsettomuudesta. Sitaatissa 13 kirjoittaja hyödyntää äärimmäisyyttä ilmaisevaa luonnehdintaa "psyyken peruuttamattomasta muuttumisesta" kiusaamisen seurauksena ja korostaa tätä englannin kielestä omaksutulla sinä-passiivilla ("et luota enää kehenkään"). Sama vastaaja käyttää myös kysymysmerkkiin päättyvää toteamuslausetta, johon itse vastaa puhekielillä ilmaisulla "Juu ei kiitos". Vastauksen myöntävä "juu" korostaa sen jälkeen tulevaa kieltolausetta.

Tarkasteltaessa tämän kategorian vastausviestejä toisen tutkimuskysymyksen "Mitä argumentoinnin tapoja keskustelun aloittaja ja vastaajat käyttävät?" osalta, voidaan havaita paljon yhteneväisyyksiä aloitusviestin sekä ensimmäisen kategorian perustelujen kanssa: tässäkin kategoriassa kirjoittajat argumentoivat vapaaehtoista lapsettomuuttaan henkilökohtaisten kokemusten, muistojen ja oletusten avulla teoreettisen argumentoinnin sijaan. Kategoriassa esiintyvät karkea ja vahva ilmaisu, toisto ja vastakkainasettelu puolestaan vastaavat kolmanteen tutkimuskysymykseen "Mitä retorisia keinoja he (aloittaja ja vastaajat) käyttävät?".

4.4. Halu nauttia vapaudesta ja itselle mieluisista asioista

Tämän kategorian vastauksissa kirjoittajat perustelevat vapaaehtoista lapsettomuuttaan muun muassa omalla nautinnonhakuisuudellaan, vapauden kaipuullaan sekä pelollaan, joka liittyy lapsen mukanaan tuomaan suureen vastuuseen. Kirjoittajat tuovat myös esille haluaan tehdä mielekkäiksi kokemiaan asioita oman mielen ja aikataulun mukaan sekä kertovat panostavansa mieluummin esimerkiksi työuraan ja parisuhteeseen enemmän kuin perheenlisäykseen.

14) *”Nautin rennosta elämästä jossa voin vaikka röhnöttää päivät pitkät sängyssä tai pelata tietokoneella, tai tissutella kaljaa tai mitä vain milloinkin huvittaa. Ajatuskin siitä että olisi lapsiperherutiinien orja ahdistaa.”*

15) *”Nautin vapaudesta tehdä mitä huvittaa. Voi lähteä nopeastikin reissuun, valvoa kun huvittaa miettimättä aamua, jolloin pakko herätä lasten takia aikaisin.”*

16) *”Nautin siitä, kun saa töiden jälkeen tehdä ihan mitä huvittaa, maata sohvalla, lähteä kauppaan tai vaikka kylpylään/hierojalle ilman säätämisiä lastenhoitajien kanssa. Nautin siitä kun saan kotona olla TÄYSIN rauhassa, kukaan ei juttele, kysele, huuda, kilju, itke tai ole muuten vaatimassa jatkuvasti huomiota.”*

17) *”Suurin syy lapsettomuuteen kuitenkin on se, että lapsista on aivan valtavasti työtä ja valtavasti vastuuta.”*

18) *”Lapsissa on liikaa vastuuta. Katson vierestä läheisen vanhemmuutta ja olen todennut, etten jaksaisi sellaista juoksemista ja ramppaamista, joka päivä.”*

19) *”Minulla on hyvä ja mielenkiintoinen ura. Minulla on myös erinomainen aviomies, jolle on myös oma ura tärkeä. Meillä on yksinkertaisesti hyvä elämä. En ikinä halua olla se väsynyt mamma jossain Prisman jonossa kulahtaneet vaatteet päällä, hermoromahduksen partaalla, samalla kun räkänokka kiukuttelee.”*

Sitaatissa 14 vastaaja perustelee vapaaehtoista lapsettomuuttaan tuomalla heti alkuun esille ”nauttivansa rennosta elämästä”, jonka jälkeen hän tarkentaa, mitä tällainen elämä pitää sisällään. Kohteesta eli rennosta elämästä kertoessaan vastaaja käyttää retorisenä keinona arkista tyyliä, hyödyntäen esimerkiksi puhekielen ilmauksia ”röhnöttää” ja ”tissutella”. Rennon elämän tarjoamien mahdollisuuksien kirjoa monet vastaajat korostavat adverbilla ”vaikka”.

Useat tämän kategorian vastausviesteistä sisältävät vastakkainasettelua viestinnän tehokeinona. Monissa vastauksissa korostuu ateoreettinen argumentointi, jonka keskiössä ovat henkilökohtaiset oletukset perhe-elämän velvollisuuksista pakollisena pahana. Kuten sitaateista 14–16 käy ilmi, kirjoittajat kertovat nauttivansa vapaasta elämäntavasta, jossa voi toimia oman

mielen ja aikataulun mukaan. He tarkentavat luettelon avulla, mitä kaikkea itselleen mielekästä tekemistä tämä ”mitä milloinkin” voi pitää sisällään.

Monet vastaajista rinnastavat kuvaamansa nautinnon ja vapauden lapsiperheen rajoittavaan ja hektiseen arkeen, jota kuvatessaan he käyttävät muun muassa ilmaisuja ”lapsiperherutiinien orja”, ”pakko herätä lasten takia” ja ”säättämisiä lastenhoitajien kanssa”. Sitaatissa 16 juttelu, kysymysten esittäminen, kovien äänien päästely ja muut pienille lapsille ominaiset vuorovaikutustavat saavat negatiivisen sävyn, kun vastaaja rinnastaa ne ”täydelliseen rauhaan”, jonka hän kirjoittaa isoin kirjaimin.

Sitaateissa 17 ja 18 kirjoittajat perustelevat vapaaehtoista lapsettomuuttaan lapsiin liittyvällä valtavalla työllä ja liiallisella vastuulla. Kummassakaan sitaatissa ei huomioida lapsiin liittyviä positiivisia tunnekokemuksia, vaan näkemys lastenhankinnasta on kielteinen. Sitaatissa 17 kirjoittaja hyödyntää toistoa retorisenä keinona korostaakseen näkemystään lapsiin liittyvistä ponnisteluista (”valtavasti työtä ja valtavasti vastuuta”). Sitaatissa 18 vastaaja kuvaa arkikielen ilmauksella ”sellainen juokseminen ja ramppaaminen” (KS s.v. rampata) perhe-elämää kielteisessä valossa. Hän vahvistaa väitteensä ”Lapsissa on liikaa vastuuta” asiasisältöä lopun määreellä ”joka päivä”.

Sitaatissa 19 vastaaja argumentoi vapaaehtoista lapsettomuuttaan tuomalla esille muita elämäänsä sisältyviä tekijöitä, joita hän arvottaa positiivisilla adjektiiveilla (”hyvä ja mielenkiintoinen ura”, ”erinomainen aviomies”, ”hyvä elämä”). Retorisenä keinona vastaaja hyödyntää vahvaa kuvailevaa tyyliä. Demonstratiivipronomini *se* sekä tarkka sisäinen ja ulkoinen kuvaus perheenäidistä ilmentävät jotakin (vastaajan oletuksen mukaan) laajemmalle yleisölle tuttua, johon vastaaja ei itse halua missään tapauksessa päätyä. Kuvaukset ”väsynyt mamma”, ”kulahtaneet vaatteet” ja ”räkänokka” korostavat vastaajan halveksuntaa ja ylenkatsontaa.

Vastauksena toiseen, argumentointitapoja selvittävään tutkimuskysymykseen voidaan tässäkin kategoriassa mainita ateoreettinen argumentointi. Useissa vastauksissa korostuvat kirjoittajien omat negatiiviset oletukset ja näkemykset perhe-elämästä. Vastauksissa esiintyvät retoriset keinot kuten arkityyli, vastakkainasettelu ja luettelu puolestaan tarjoavat vastauksen kolmanteen tutkimuskysymykseen ”Mitä retorisia keinoja keskustelun aloittaja ja vastaajat käyttävät?”.

4.5 Ei vauvakuumetta tai kiinnostusta perhe-elämään

Tämän kategorian perusteluissa useat kirjoittajat vastaavat ensimmäiseen tutkimuskysymykseen tuomalla heti alkuun esille, etteivät ole koskaan kokeneet vauvakuumetta. Tämän ilmaistuaan monet erittelevät tarkemmin lasten hankintaan ja lapsiin liittyviä kielteisiä ajatuksiaan ja tunteitaan. Vastausviesteissä esiintyy värikästä kielenkäyttöä ilmaisun tehokeinona: useat kirjoittajista käyttävät hyvin voimakkaita ja kielteisiä ilmauksia kuvatessaan käsityksiään perhe-elämästä ja lapsista. Jotkut kirjoittavat jopa vihaavansa tai inhoavansa lapsia ja kertovat perheenlisäyksen olevan jo pelkällä ajatuksen tasolla epämieluisaa. Nämä ilmaisun tyyliin liittyvät seikat osaltaan vastaavat kolmanteen, retorisia keinoja erittelevään tutkimuskysymykseen.

20) *”Ei ole ollut vauvakuumetta. Ei ole koskaan ollut sellaista tunnetta että pitäisi olla vauva tai se olisi elämän tarkoitus. Tuntuu ettei elämästä meinaa selvitä järkipäissään edes työpaineiden takia.”*

21) *”En ole koskaan kokenut häivähdystäkään vauvakuumeesta. En oikeastaan pidä lapsista, tunnen oloni vaivaantuneeksi/epämukavaksi lasten seurassa, koska en vaan jotenkin osaa sitä lapselle lepertelyä ja jatkuviin ”tyhmiin” kysymyksiin vastailua.”*

22) *”En jaksa yhtään huutamista, parkumista, itkupotkuraivoja, eritteitä. Joidenkin reilusti kouluikäisten kanssa jo voi kommunikoida mutta ei ikinä asua saman katon alla.”*

23) *”Lapsiperheen elämä ei kiinnosta yhtään, päinvastoin se kuulostaa tosi epämiellyttävältä.”*

24) *”Lapsiperhe-elämä on ajatuksena äärimmäisen vastenmielinen. En pidä lapsista. Riittääkö?”*

Sitaatissa 20 kirjoittaja argumentoi vapaaehtoista lapsettomuuttaan aloittaen sillä, ettei ole koskaan kokenut vauvakuumetta, jonka jälkeen hän tarkentaa yleisölle omaa näkemystään vauvakuumeesta. Argumenttinsa kokoamiseksi kirjoittaja tuo lopuksi esille tämänhetkiseen elämään liittyvät hektisen työelämän synnyttämät henkiset haasteet. Työpaineet mainitessaan kirjoittaja käyttää adverbia ”edes” korostaakseen sitä suurempaa taakkaa, jonka lapsi hänen oletuksensa mukaan toisi mukanaan. Vastauksen retorisen tyylin ja itse asiasisällön välillä on ristiriita: vaikka kirjoittaja avautuu vastauksessaan tunteistaan ja täten paljastaa yleisölle henkilökohtaisiakin asioita, on hänen kielellinen tyylinsä kuitenkin etäinen, sillä hän käyttää yksikön ensimmäisen persoonan sijaan yksikön kolmatta persoonaa.

Sitaatin 21 kirjoittaja korostaa vauvakuumeen puuttumista kieltoilmauksella ”(ei) häivähdystäkään vauvakuumeesta”, jonka jälkeen hän kertoo, ettei oikeastaan edes pidä lapsista

näiden seurassa tuntemansa kiusallisen olon vuoksi. Tätä oloa kirjoittaja taustoittaa karkealla ilmaisulla ”en vaan jotenkin osaa sitä lapselle lepertelyä ja jatkuviin ’tyhmiin’ kysymyksiin vastaamista”.

Sitaateissa 22 ja 23 kirjoittajat korostavat perheen perustamiseen liittyvää haluttomuuttaan käyttäen ehdottomia ilmaisuja ”en jaksaa yhtään”, ”ei ikinä” ja ”ei kiinnosta yhtään”. Esimerkissä 22 kirjoittaja hyödyntää luettelua, yleistämistä sekä vahvaa arkityyliä ilmaisunsa tehokeinona: ”huutamista, parkumista, itkupotkuraivoja, eritteitä”. Ne kielivät vastaajan kielteisestä näkemyksestä lapsiin ja näiden tapaan olla. Tätä kielteistä näkemystä ilmentää myös vastaajan viimeinen toteamus, jonka mukaan kommunikointi on mahdollista vain harvojen, varttuneempien koululaisten kanssa, joskin saman katon alla asuminen on mahdotonta.

Sitaateissa 23 ja 24 vastaajat perustelevat vapaaehtoista lapsettomuutta arvottamalla lapsiperhe-elämää hyvin negatiivisesti. Sitaatissa 23 kirjoittaja ilmaisee heti alkuun, ettei lapsiperheen elämä kiinnosta häntä yhtään, jonka jälkeen hän korostaa argumenttiaan sen päinvastoin kuulostavan ”tosi epämiellyttävältä”. Samankaltaista vastenmielisyyden retoriikkaa käyttää sitaatin 24 kirjoittaja, joka aluksi kuvaa ajatusta lapsiperhe-elämästä ”äärimmäisen vastenmieliseksi” ja tämän jälkeen lisää, ettei pidä lapsista.

25) *”Ajatus lapsesta on lähinnä epämiellyttävä, kun huomioi kaiken sen ajan, vaivan, rahan ja stressin. Eikä tämä ole vain oma tai edes vapaaehtoisesti lapsettomien yleinen näkemys, vaan ihan tutkitulla tilastotiedolla perusteltavaa faktaa. Lapsettomat ovat keskimäärin onnellisempia, varakkaampia ja tyytyväisempiä elämäänsä.”*

26) *”Minä inhoan lapsia. Eikö olisi nimenomaan absurdia hankkia lapsia jos niitä inhoaa?”*

27) *”Minä inhoan lasten takertuvuutta, tarvitsevuutta, meluisuutta ja sotkuisuutta, ääntä ja puhetapaa, moraalin ja käytöstopojen puutetta, itsekeskeisyyttä, suorapuheisuutta, tietämättömyyttä ja paskaa huumoria.”*

Toisen, kirjoittajien argumentointitapoja erittelevän tutkimuskysymyksen osalta voidaan todeta, että monissa tämän kategorian vastausviesteissä toistuu ateoreettinen argumentointi, joka perustuu kirjoittajien omiin asenteisiin ja tunnekokemuksiin. Tämä näkyy esimerkiksi verbivalinnoissa ”jaksaa”, ”kiinnostaa”, ”pitää” ja ”tuntuu”. Teoreettista argumentointia hyödynnetään vain yhdessä tämän kategorian vastausviestissä: sitaatissa 25 kirjoittaja korostaa teoreettisen argumentoinnin tehoa käyttämällä peräkkäisiä, toisiaan vahvistavia termejä (”tutkitulla tilastotiedolla perusteltava fakta”), joskaan hän ei kuitenkaan tarkenna, mistä lähteestä hän on faktansa löytänyt. Retorisista keinoista hän käyttää luettelua ja kontrastia:

viestin alussa hän tuo esille lapsen liittyvät negatiiviset tekijät ”ajan, vaivan ja stressin” ja viestinsä lopussa luo näille kontrastia virkkeellä ”Lapsettomat ovat keskimäärin onnellisempia, varakkaampia ja tyytyväisempiä elämäänsä”. Sekä näitä negatiivisia että positiivisia tekijöitä luetellessaan kirjoittaja hyödyntää niin sanottua kolmen kohdan tekniikkaa tehostaakseen retorista ilmaisuaan.

Sitaateissa 26 ja 27 kirjoittajat tuovat heti vastauksensa alussa esille voimakkaat negatiiviset tunteensa lapsia kohtaan. Sitaatin 26 kirjoittaja käyttää ilmaisussaan suostuttelevaa ja toisaalta myös haastavaa tyyliä esittämällä vastaanottajalle viestinsä lopuksi ilmaisuaan tehostavan vastakysymyksen, johon ei kuitenkaan välttämättä odota tai halua vastausta. Kysymyksellä kirjoittaja paitsi puhuttelee lukijaa, myös osallistaa tämän osaksi keskustelua haastamalla tämän pohtimaan vastausta.

Sitaatin 27 kirjoittaja tuo edellisen vastaajan tavoin suoraan esille kokemansa voimakkaan inhon tunteen, jota hän korostaa luettelemalla sen kohteet – lasten tavat, yleisen olemuksen ja piirteet – käyttämällä karkeaa ja paikoin alatyylisiäkin ilmaisuja. Useiden muiden vastaajien tavoin tämänkään sitaatin kirjoittaja ei pyri näkemään tai tuomaan esille lasten positiivisia puolia ja näiden tuottamaa iloa, vaan argumentointi rakentuu nimenomaan vastaajan omien negatiivisten näkemysten esittelyn varaan.

4.6 Omiin persoonallisuuspiirteisiin liittyvät perustelut

Tässä kategoriassa vastaus ensimmäiseen tutkimuskysymykseen eli peruste vapaaehtoiseen lapsettomuuteen löytyy kirjoittajista itsestään. Useat kategorian vastausviesteistä sisältävät kirjoittajien näkemyksiä siitä, millaiset luonteenomaisuudet ja persoonallisuuden piirteet eivät heidän mukaansa sovellu perheen perustamiseen. Vastaajien mukaan tällaisia vanhemmalle sopimattomia ominaisuuksia ovat muun muassa nautintohakuisuus, mukavuudenhalu ja itsekeskeisyys.

Yhdessäkään tämän kategorian viestissä ei mainita, että vastaajat olisivat saaneet kuulla lähipiiriltään tai kokonaan ulkopuoliselta taholta olevansa itsekkäitä tai hedonistisia koska eivät halua omaa jälkikasvua, vaan vastaajat päinvastoin itse määrittelevät omaan persoonaansa kuuluvat piirteet perheen perustamiseen sopimattomiksi.

28) *”Olen sen verran itsekäs ja epäkypsä kaveri että lapsi ei tule kysymykseenkään, mulla on kyllä koira jota en vaihtais mihinkään ja jota hemmottelen/hoidan päivittäin.”*

29) *”Olen itsekeskeinen ja mukavuudenhaluinen. Mutta totta puhuen, toiset haluaa ja toiset ei halua sekaantua lapsiperheiden leikkiin.”*

30) *”Olen maailmansurua ja voimakasta empatiaa tunteva, minusta tällaisen ihmisen ei pidä hankkia lapsia.”*

Sitaateissa 28–30 vastaajat perustelevat vapaaehtoista lapsettomuuttaan muun muassa henkilökohtaisten ominaisuuksiensa avulla. Vaikka vastausten alut ovat siinä määrin yhteneväisiä, että kaikki vastaajat kertovat heti alkuun olevansa ominaisuuksiltaan tietynlaisia, eivät itse argumentteihin sisältyvät perustelut kuitenkaan ole keskenään täysin identtisiä.

Sitaatissa 28 kirjoittaja perustelee vapaaehtoista lapsettomuuttaan aluksi omilla piirteillään (”Olen sen verran itsekäs ja epäkypsä kaveri ettei lapsi tule kysymykseenkään”), mutta tuo kuitenkin esille olevansa koiranomistaja ja kykenevä huolehtimaan lemmikistään (”koira jota en vaihtais mihinkään ja jota hemmottelen/hoidan päivittäin”). Näin ollen vastaajan argumentti on sisällöltään ristiriitainen ja jättää lukijalle tulkinnan varaa: onko vastaajan vapaaehtoisessa lapsettomuudessa kuitenkaan kyse tämän itsekkyydestä ja epäkypsyydestä, vai jostain muusta? Sitaatissa 29 vastaaja argumentoi vapaaehtoista lapsettomuuttaan edeltäjänsä tavoin henkilökohtaisilla ominaisuuksillaan heti vastauksensa aluksi. Näiden voidaan katsoa osaltaan vastaavan toiseen tutkimuskysymykseen.

Retorinen tyyli on suora ja vaikuttaa vilpittömältä, kunnes avausvirkkeen ”Olen itsekeskeinen ja mukavuudenhaluinen” jälkeen tuleva ilmaisu ”mutta totta puhuen” sekä sen jäljessä oleva perustelu luovat osaltaan vasta-argumenttia (Kakkuri-Knuutila 1998: 66, 99) ja kyseenalaistavat kirjoittajan ensimmäisen virkkeen. Kirjoittaja antaa ”mutta totta puhuen” -alustuksellaan ymmärtää, että hänen todellinen syynsä vapaaehtoiseen lapsettomuuteen ei olekaan hänen henkilökohtaiset ominaisuutensa vaan se, ettei hän halua ”sekaantua lapsiperheiden leikkiin”. Kirjoittaja ei tarkenna, mitä hän tarkoittaa tällä lapsiperheiden leikillä, mutta ilmaisun ”ei halua sekaantua ” voidaan katsoa viittaavan johonkin ihmiselle epämieluisaan asiaan, jolloin koko argumentti saa negatiivisen sävyn.

Sitaatissa 30 kirjoittaja esittää vapaaehtoisen lapsettomuutensa perusteeksi omaan tunne-elämäänsä liittyvät tekijät – tunnekokemukset maailmansurusta ja voimakkaasta empatiasta. Kirjoittaja ei kuitenkaan avaa lukijalle, miten nämä emootiot käytännön tasolla vaikuttavat tai liittyvät perheenisyykseen.

31) *”Koska olen itsekäs. En voisi kuvitellakaan että meille muuttaisi tuntematon pikkukaveri joka vaatii huomiota 24/7 ja minun ansaitsemaa rahaa!”*

Myös sitaatin 31 kirjoittaja perustelee vapaaehtoista lapsettomuuttaan itsekkyydellä. Vastaaja korostaa valintansa ehdottomuutta konditionaalisella ilmaisulla siitä, ettei osaisi edes ajatuksen tasolla kuvitella hankkivansa lasta, joka vaatisi huomiota ja taloudellista panostusta. Kirjoittaja käyttää humoristista retorista tyyliä viittaamalla ”tuntemattomalla pikkukaverilla” omaan kuviteltuun lapseensa. Ilmaisun ”24/7” toimii tehokeinona ilmaisemaan lapsen liittyvää ajallisen panostuksen määrää.

32) *”Koen ihan aidosti olevani liian älykäs hankkimaan lapsia. Näen niin helposti sellaisen normaalin jargonin ja sosiaalisen paineen lävitse, etten ole kuullut ainuttakaan aidosti vakuuttavaa syytä, joka puoltaisi vanhemmuutta.”*

Sitaatti 32 on koko verkkokeskustelun ainut viesti, jossa vastaaja perustelee vapaaehtoista lapsettomuuttaan omalla älykkyydellään. Vastaajan järkiperusteisuudesta kielii etenkin viestin toinen virke, joissa hän kertoo näkevänsä ympäristöstä tulevan paineen lävitse niin hyvin, ettei ”ole kuullut ainuttakaan aidosti vakuuttavaa syytä, joka puoltaisi vanhemmuutta”. Edellinen virke ja ilmaisu ”liian älykäs hankkimaan lapsia” paljastavat vastaajan presupposition, jonka mukaan lapsia hankkivat ihmiset olisivat lapsettomiin verrattuna vähemmän älykkäitä. Retorista tyyliä tarkasteltaessa huomio kiinnittyy vastaajan käyttämiin ilmaisiin ”liian älykäs hankkimaan lapsia”, ”normaali jargon”, ”sosiaalinen paine” ja ”vakuuttava syy”, jotka kertovat paitsi vastaajan rationaalisuudesta, tuovat viestiin epäluuloisen sävyn ja kuvaavat lastenhankintaa negatiivisessa valossa. Kaikkien tässä kategoriassa mainittujen vastausviestien retoriikkaa koskevien havaintojen voidaan osaltaan katsoa vastaavan kolmanteen tutkimuskysymykseen ”Mitä retorisia keinoja he (aloittaja ja vastaajat) käyttävät?”.

4.7 Työskentely lasten parissa riittää

Tässä kategoriassa vastaus ensimmäiseen, vapaaehtoisen lapsettomuuden perusteluja kartoittavaan tutkimuskysymykseen löytyy kirjoittajien työelämästä. Verkkokeskustelusta löytyy muutama viesti, jossa vastaajat perustelevat vapaaehtoista lapsettomuuttaan sillä, että työskentelevät lasten parissa ja kokevat, ettei omalle jälkikasvulle ole tällöin tarvetta. Itse työ on viestien yhdistävä tekijä, mutta väitteelle esitetyissä lisäperusteluissa esiintyy hajontaa. Vaikka kaikki tämän kategorian viesteistä sisältävät väitteen, jonka mukaan työ lasten parissa riittää, perustelevat vastaajat näkökantojaan eri tavoin. Jotkut vastaajista eivät perustele väitteitään lainkaan.

33) *”Olen opettaja, joten syytä ei liene tarpeellista perustella.”*

Sitaatissa 33 vastaaja käyttää takausta retorisenä keinona. Takaavia ilmaisuja käytetään mukaan sellaisissa tapauksissa, joissa perustelu esitetyle väitteelle on heikko tai kiistanalainen (Kakkuri-Knuutila 1998: 257). Takaava ilmaisu voi toimia keinona myös silloin, kun perustelu puuttuu kokonaan. Sitaatissa 33 vastaaja kertoo olevansa opettaja ja jatkaa takauksella ”joten syytä ei liene tarpeellista perustella”. Vastaaja siis esittää väitteen, jonka mukaan opettajuus on jollain tavoin looginen peruste hänen vapaaehtoiselle lapsettomuudelleen, tarjoamatta lukijalle kuitenkaan väitettään tukevaa perustelua. Perustelun puutteessa argumentti jää vaillinaiseksi eli pelkäksi väitteeksi.

34) *”Atm päiväkodissa töissä. Jos on pienikin mahdollisuus että lapsestani tulisi ”erityistä tukea tarvitseva”, niin ei kiitos.”*

Yllä olevassa sitaatissa 34 vastaaja perustelee vapaaehtoista lapsettomuuttaan päiväkotityöllään ja tarkentaa, ettei olisi valmis erityislapsen vanhemmaksi. Vastauksena kolmanteen, retorisia keinoja selvittävään tutkimuskysymykseen voidaan todeta, että kirjoittajan retoriikka nojaa vahvasti erilaisten tyylikeinojen yhdistämiseen. Vastaajan retorinen tyyli on sekoitus arkityyliä ja muodollista ilmaisua: englanninkielinen ilmaus ”Atm” (*at the moment*, tällä hetkellä) heti viestin alussa on puhekieltä, kun taas ”erityistä tukea tarvitseva” on lastenhoitotyössä käytettävää ammattikieltä. Lopun ”niin ei kiitos” kumoaa asiallisen ammattisanaston viestin ja tuo sitaattiin ehdottoman sävyn, jolla vastaaja haluaa ilmaista, ettei olisi valmis vammaisen tai sairaan lapsen vanhemmaksi.

35) *”Lapset ovat ihan kivoja ja esimerkiksi sisarusteni lapset ovat minulle rakkaita. Mutta en silti omaa haluaisi. Työskentelen lasten parissa, enkä todellakaan haluaisi työpäivän jälkeen huolehtia vielä omasta mukulasta. Haluan työpäivän jälkeen olla rauhassa ja tehdä omia juttujani ilman jaloissa pyörivää lasta.”*

Myös sitaatin 35 kirjoittaja käyttää erilaisia retorisia tyynejä. Kirjoittaja aloittaa vastauksensa neutraalisti, kertomalla muun muassa lämpimistä suhteistaan sisarustensa lapsiin. Tämän jälkeen hänen asennoitumisensa kuitenkin muuttuu ja hän perustelee lapsettomuuspäätöstään työllään ja halullaan olla rauhassa työpäivien jälkeen. Painokas toteamus ”enkö todellakaan haluaisi työpäivän jälkeen huolehtia”, kielteinen ilmaus ”jaloissa pyörivä lapsi” sekä arkinen termi ”mukula” (KS s.v. mukula) kertovat kirjoittajan näkemyksestä, jonka mukaan lapset ovat ennen muuta rasite.

Sitaatista voidaan erottaa vastaajan esittämät väitteet ja näille esitetyt perustelut indikaattorikokeen avulla. Sijoittamalla perustelua indikoiva sana *koska* väitteen ja perustelun väliin, saadaan selville vastauksessa piilevät argumentit, joiden mukaan kirjoittaja pitää lapsia ihan kivoina ja sisarustensa lapsia rakkaina, muttei kuitenkaan työnsä ja omasta rauhasta nauttimisen vuoksi haluaisi omaa jälkikasvua:

”Mutta en silti omaa haluaisi, *koska* työskentelen lasten parissa, enkä todellakaan haluaisi työpäivän jälkeen huolehtia vielä omasta mukulasta, *koska* haluan työpäivän jälkeen olla rauhassa ja tehdä omia juttujani ilman jaloissa pyörivää lasta.”

4.8 Yhteiskuntaan ja ympäristöön liittyvät perustelut

Tässä kategoriassa vastaus ensimmäiseen tutkimuskysymykseen löytyy kirjoittajien ulkopuolelta: vastaajat perustelevat vapaaehtoista lapsettomuuttaan ympäröivään yhteiskuntaan, luontoon ja ekologisuuteen liittyvillä tekijöillä. Tällaisia vastausviestejä yhdistää viesteistä välittyvä kyynisyys sekä synkkä tulevaisuudenkuva. Useat vastaajat perustelevat lapsettomuuspäätöstään ”maailmantilanteella”, mutta kukaan heistä ei erikseen tarkenna, mihin termillä tarkkaan ottaen viitataan. Vastausviestien laajempi tarkastelu kuitenkin osoittaa, että kyseistä termiä käyttämällä vastaajat sanoittavat muun muassa ilmastonmuutokseen ja sosiaaliseen epätasa-arvoon liittyvää huoltaan. Tämän kategorian viesteissä esiintyy jonkin verran enemmän yleisön järkeen vetoavaa ilmaisua kuin muissa kategorioissa. Kieltolauseella alkavia perusteluita puolestaan esiintyy vähemmän.

36) *”Nyky aika on liian pelottavaa, millaisessa maailmassa lapseni joutuisi elämään?”*

Sitaatin 36 kirjoittaja perustelee vapaaehtoista lapsettomuuttaan nykyajan pelottavuudella, muttei tarkemmin avaa lukijalle, mitä hän tällä tarkalleen ottaen tarkoittaa. Huolestuneen tyyliä vahvistamiseksi ja lukijan vakuuttamiseksi kirjoittaja hyödyntää virkkeensä lopussa retorista kysymystä ”millaisessa maailmassa lapseni joutuisi elämään?”, jossa hän myös implikoi, että osaisi kuitenkin nähdä itsensä vanhempana. Sitaatista ei ole eroteltavissa kokonaista argumenttia eli väitteen ja perustelujen muodostamaa kokonaisuutta, vaan kirjoittaja tarjoaa keskustelun aloittajalle vapaaehtoisen lapsettomuutensa perusteluksi pelkän kuvauksen nykyajasta.

37) *”Minusta on vastuutonta tehdä lapsia tähän maailmaan. Tai ainakin tähän maahan ja tilanteeseen. Tykkäisin kyllä lapsista mutta en halua että he joutuvat rämpimään täällä ja kärsimään tämän maan poliitikkojen virheistä.”*

Sitaatissa 37 vastaaja argumentoi omaa lapsettomuuspäätöstään toteamalla, että on vastuutonta hankkia lapsia ”tähän maahan ja tilanteeseen”. Hän tarkentaa väitettään vastuuttomuudesta ja (oletettavasti) Suomen tilanteesta kirjoittamalla, ettei halua lastensa joutuvan ”rämpimään täällä ja kärsimään tämän maan poliitikkojen virheistä”. Ilmaisut ”rämpiminen” ja ”kärsiminen” viestivät kirjoittajan pathoksesta ja ovat keinoja saattaa lukija samaan kyyniseen tunnetilaan vastaajan kanssa. Kyseiset ilmaukset ja ”poliitikkojen virheet” kertovat vastaajan negatiivisesta kokemusmaailmasta ja tyytymättömyydestä Suomen poliittiseen tilanteeseen, vaikkei hän missään vaiheessa avaa lukijalle, mihin hän näillä virheillä tarkkaan ottaen viittaa.

38) *”Maailma tulee tuhoutumaan väenpaljouteen ja joissakin maissa ei ole minkäänlaista aikomustakaan rajoittaa lapsentekoa vaan päinvastoin. Euroopassa on muuallakin nouseva trendi, että nuoret eivät halua tehdä lapsia näin epävakaiseen tilanteeseen.”*

Sitaatista 38 välittyy kirjoittajan kyyninen retorinen tyyli, joka käy lukijalle selväksi heti alun maailman tuhoutumista koskevasta väitteestä. Vastaaja korostaa väitettään ehdottomalla ilmaisulla ”minkäänlaista aikomustakaan” sekä teoreettisella argumentaatiolla, jonka mukaan vapaaehtoinen lapsettomuus olisi nouseva eurooppalainen trendi. Hän ei kuitenkaan tarjoa lukijalle tilastoitua tietoa tästä lapsettomuuden lisääntymisestä Euroopassa. Suomessa tehtyjen selvitysten (mm. Rotkirch ym. 2017) mukaan vapaaehtoisen lapsettomuuden ei voida katsoa olevan kasvava trendi ainakaan meillä kotimaassa.

39) *”Maapallon tulevaisuus on todella epävarma, luultavasti on tulossa suuria maailmansotia esimerkiksi puhtaasta vedestä, elintilasta ja ruuasta. En tiedä haluanko, että minun lapseni ja hänen lapsensa joutuu elämään sitä aikaa.”*

Yllä olevassa sitaatissa 39 vastaaja lähestyy aihetta hyvin laajalla mittakaavalla luomalla uhkakuvia maapallon ”todella epävarmasta” tulevaisuudesta ja suurista maailmansodista. Vastaaja käyttää varmuudesta kielivää retorista ilmaisua ”on myös todella epävarma”, mutta käyttää heti tämän jälkeen suojausta (Kakkuri-Knuutila 1998: 256) ilmaisussa ”luultavasti on tulossa”. Ilmaisulla ”minun lapseni” hän kuitenkin tuo sitaatin 36 kirjoittajan tavoin esille, että osaisi nähdä itsensä vanhempana.

40) *”Nykyaikana maailma on muutenkin ylikansoitettu ja kaikilla ei ole taloudellisia rahkeita esim. taata lapselle hyvää tasaista elämää aikuisuuteen saakka. Mielestäni on parempi olla tehtailematta jälkeläisiä kuin tehdä niitä sen enempää miettimättä. Se on edesvastuutonta jos jokin jos tekee vain niitä lapsia ja leikkii sillä toisen tulevaisuudella kuin mikään jumala.”*

Sitaateissa 40 ja 41 vastaajat perustelevat lapsettomuuttaan muun muassa maapallon ylikansoituksella ja argumentoivat vapaaehtoista lapsettomuuttaan omien näkökulmiensa kautta. Sitaatin 40 valistavaa ja holhoavaa retorista tyyliä ilmentävät virkkeet ”kaikilla ei ole taloudellisia rahkeita”, ”Mielestäni on parempi olla tehtailematta jälkeläisiä”, ”Se on edesvastuutonta jos jokin” sekä ”leikkii sillä toisen tulevaisuudella”. Ylikansoituksen ongelmaa kirjoittaja korostaa ilmaisuilla ”tehtailla jälkeläisiä” sekä ”tehdä vain niitä lapsia”.

Vastuu ja vastuullisuus toistuvat kirjoittajan vahvana ethoksena viestin alusta loppuun saakka. Ensimmäisessä virkkeessä kirjoittaja viittaa vanhemman vastuuseen jälkikasvustaan (”taata lapselle hyvää tasaista elämää”), jonka jälkeen hän tuo esille presuppositionsa, jonka mukaan useamman lapsen hankkiminen eli niin sanottu jälkeläisten tehtailu ”enempiä miettimättä” olisi vahingollista ja edesvastuutonta toimintaa. Ilmaisuilla ”tehtailla jälkeläisiä” ja ”enempiä miettimättä” kirjoittaja implikoi, että lasta harkitsevan olisi hyvä punnita lapsilukunsa tarkasti. Ilmaisut ”enempää miettimättä”, ”edesvastuutonta” ja ”leikkii sillä toisen tulevaisuudella kuin mikäkin jumala” kertovat kirjoittajan pyrkimyksestä vaikuttaa lukijan omatuntoon tuomalla esille omaa ethostaan – suurta vastuuta, joka lasten hankintaan ja näiden kasvattamiseen liittyy.

41) ”Lapsettomuuteni syyt: 1) maapallon ylikansoitus, 2) maailma on aika helvetin kylmä ja julma paikka.”

Sitaatissa 41 huomiota herättävää on kirjoittajan tapa hyödyntää numeroitua listausta ilmaisunsa tehokeinona. Kirjoittaja ei kuitenkaan tarjoa lukijalle tarkempaa selitystä listassa mainitsemilleen perusteluille, vaan keskittyy ainoastaan niiden luettelemiseen. Hän pyrkii vaikuttamaan yleisöön hyödyntämällä puhekielisyyttä, voimakkaita sanoja ja ristiriitaa esimerkiksi ilmaisussa ”aika helvetin kylmä ja julma paikka”: virallisesti suomen kielen adverbiksi *aika* rinnastuu jonkin asian kohtuullisuutta ja säädyllistä määrää ilmaiseviin sanoihin *melko*, *kohtalaisen* ja *jokseenkin* (KS s.v. aika), mutta sitaatissa 41 kirjoittaja käyttää kyseistä adverbia päinvastaisessa merkityksessä sanan ”helvetin” kanssa korostaakseen kylmyyden ja julmuuden voimakkuutta ja suurta määrää. Kirjoittaja ei kuitenkaan millään tavoin perustele yleisölle tätä kyynistä näkemystään maailmasta, joten voimakkaat ilmaisut jättävät paljon tulkinnan varaa.

42) ”Tämä suomalainen yhteiskunta on tällä hetkellä hyvin haastavassa tilanteessa, eikä tulevaisuudesta tiedä yhtään. Onko meillä kohta samanlainen sairaalakäytäntö kuin Jenkeissä, että vain vakuutuksen ottajat pystyvät ottamaan hoitoja? Tai olemmeko kohta Kreikan tiellä? Lisäksi maailma on oikeasti ylikansoitettu. Olisihan se oma muksu aina oma muksu, mutta näillä tiedoilla olemme päättäneet pysyä lapsettomina.”

Sitaatin 42 alussa vastaaja perustelee vapaaehtoista lapsettomuuttaan suomalaisen yhteiskunnan ”haastavalla tilanteella”, avaamatta kuitenkaan ilmaisuaan tarkemmin. Vastaaja saattaa viitata ensimmäisellä virkkeellään sosiaaliseen eriarvoistumiseen, sillä suomalaisen yhteiskunnan tilanteen mainittuaan hän rinnastaa suomalaisen sairaalakäytännön Yhdysvaltojen vastaavaan. Tämän jälkeen vastaaja esittää kysymyksen ”Tai olemmeko kohta Kreikan tiellä?” olettaen, että lukija tietää mihin tällä Kreikan tiellä viitataan. Ilmaisuihin ”tämä suomalainen yhteiskunta” sekä kysymykset ”Onko meillä” ja ”olemmeko kohta” mahdollisesti viittaavat vastaajan pyrkimykseen kohdistaa viestinsä juuri tietyille yleisölle sekä luoda yhteenkuuluvuudentunnetta ja eräänlaista olemme samassa veneessä -henkeä.

Vastausviestin retorinen tyyli viestii kirjoittajan pathoksesta – huolestuneisuudesta ja kielteisestä tulevaisuuden kuvasta. Ilmaukset ”eikä tulevaisuudesta tiedä yhtään” ja ”näillä tiedoilla olemme päättäneet” kertovat sekä vastaajan empivästä asenteesta tulevaa kohtaan että hänen synkästä tulevaisuudenkuvastaan, jossa oman jälkikasvun hankkiminen ei kannata.

Vastaajan esittämät vapaaehtoisen lapsettomuuden perustelut laajenevat konkreettisesti mantereelta toiselle viestin edetessä: aluksi vastaaja mainitsee suomalaisen yhteiskunnan, sen jälkeen Yhdysvallat ja Kreikan, josta hän siirtyy vielä laajempaan, koko maailman kattavaan mittakaavaan väitteellä ”Lisäksi maailma on oikeasti ylikansoitettu”. Esitettyään nämä perustelut, vastaaja palaa takaisin lähtöpisteeseen, omaan lapsettomuuspäätökseensä, jolloin viestin diskursiivinen ympyrä sulkeutuu.

Toisen tutkimuskysymyksen ”Mitä argumentointitapoja aloittaja ja vastaajat käyttävät?” puitteissa voidaan panna merkille, että tässä kategoriassa esiintyy enemmän järkeen vetoavaa ilmaisua kuin muissa kategorioissa. Kirjoittajat vetoavat muun muassa vastuuseen ja siihen, miten vapaaehtoinen lapsettomuus on ”nouseva trendi” muualla Euroopassa – tälle väitteelle ei kuitenkaan esitetä totuudenmukaista perustetta. Vaikka kategoriassa esiintyy muita enemmän järkipäisiä vetoamista, argumentoivat vastaajat vapaaehtoista lapsettomuuttaan myös omien negatiivisten kokemustensa pohjalta. Kielteisyys nousee esiin myös kolmannen tutkimuskysymyksen eli retoristen keinojen erittelyn kohdalla, sillä vastaajien ilmaisutyyli on pitkälti hyvin kyynistä. Muista retorisista keinoista hyödynnetään luettelua ja suojausta.

5 PÄÄTÄNTÖ

5.1 Yhteenveto ja pohdinta

Tutkielmassani olen kategorisoinut Vauva.fi-sivuston *Vapaaehtoisesti lapseton, miksi ihmeessä?* -nimisessä verkkokeskustelussa esiintyviä vapaaehtoisen lapsettomuuden perusteluja sekä eritellyt verkkokeskustelun aloittajan ja vastaajien käyttämiä argumentoinnin tapoja ja retorisia keinoja argumentaatioanalyttisin menetelmin. Tutkielman teoreettisena viitekehysenä toimivat argumentaatioanalyysin osatekijät – argumentointitavat ja retoriset keinot – sekä soveltavan kielentutkimuksen ja diskurssitutkimuksen keskeiset näkemykset. Argumentointitapoja olen eritellyt Kakkuri-Knuutilan ja Halosen (1998), Siitosen ja Halosen (1997) sekä Pääkkösen ja Variksen (2000) mukaan. Retoriikkaan liittyviä keinoja olen tarkastellut ja eritellyt Kakkuri-Knuutilan (1998) mukaan.

Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä olen selvittänyt ja kategorisoinut verkkokeskustelun osallistujien esittämiä perusteluja vapaaehtoiselle lapsettomuudelle. 150:stä analysoiduista vastausviesteistä oli löydettävissä seitsemän eri kategorialla vapaaehtoisen lapsettomuuden perusteille. Nimesin ja analysoin kategoriat seuraavassa järjestyksessä: 1) raskaus ja synnytys eivät houkuta, 2) omat huonot kokemukset lapsuudesta, 3) halu nauttia vapaudesta ja itselle mieluisista asioista, 4) ei vauvakuumetta tai kiinnostusta perhe-elämään, 5) omiin persoonallisuuspiirteisiin liittyvät perustelut, 6) työskentely lasten parissa riittää sekä 7) yhteiskuntaan ja ympäristöön liittyvät perustelut.

Ensimmäisen kategorian viesteissä vastaajat perustelevat vapaaehtoista lapsettomuuttaan raskauteen ja synnyttämiseen liittyvällä vastahakoisuudella. Monet vastaajista perustelevat vapaaehtoista lapsettomuuttaan tunne-etäisyydellä. He toteavat, että odotusaika ja synnytys tuntuvat itselle vierailta, tai ettei kumpikaan näistä ainakaan tunnu omalta tai houkuttele. Tämän kategorian vastausviesteissä kirjoittajat tuovat vahvasti esille raskauteen ja synnyttämiseen liittyviä, ajoittain jopa vastenmielisiä mielikuvia ja oletuksia. Useista viesteistä välittyy vastaajien mielikuva raskaudesta ja synnytyksestä äärimmäisen raskaana, epämiellyttävänä tai jopa nöyryyttävänä kokemuksena.

Edellisten kanssa samansuuntaisia perusteluja esiintyy myös Kuivalaisen (2014) maisterintutkielmassa. Joillain vapaaehtoisesti lapsettomilla on erilaisia kehollisia pelkoja sekä kielteisiä tunteita raskautta ja synnytystä kohtaan, mutta tutkimusten mukaan tällaiset fyysiset syyt harvemmin ovat ainut tai tärkein syy olla hankkimatta jälkikasvua (Kuivalainen 2014: 33).

Toinen vastausviesteistä löytämäni kategoria liittyy vastaajien ikäviin kokemuksiin lapsuudesta, joilla he perustelevat omaa vapaaehtoista lapsettomuuttaan. Tämän kategorian vastauksissa kirjoittajat eivät niinkään erittele yksittäisiä ikäviä lapsuusmuistoja tai tapahtumia, vaan ilmoittavat vapaaehtoisen lapsettomuutensa perusteeksi huonot kokemukset nimenomaan lapsena olemisesta. Tässä kategoriassa vastaajat tuovat myös esille oletuksen, jonka mukaan ikävät kokemukset siirtyisivät automaattisesti seuraavalle sukupolvelle. Vastaajat siis perustelevat vapaaehtoista lapsettomuuttaan paitsi omilla huonoilla kokemuksilla lapsena olemisesta ja elämisestä, myös oletuksillaan ja peloillaan siitä, että oma lapsi joutuisi kokemaan samanlaista olemisen tuskaa kuin he itse ovat kokeneet.

Kolmannen kategorian vastauksissa vapaaehtoista lapsettomuutta perustellaan halulla nauttia vapaudesta ja itselle mielekkäistä asioista, kuten työurasta ja parisuhteesta. Vastausviesteissä kirjoittajat korostavat parisuhteen, puolison ja uran merkitystä ja kuvaavat näitä positiivisilla adjektiiveilla. Tutkimusaineistosta ilmenevä parisuhteen oleellinen merkitys on linjassa Kuivalaisen (2014) ja Tolkki-Nikkosen (1990) havaintojen kanssa.

Vaikka vapaaehtoisesti lapseton pari irtisanoutuu perinteisestä ydinperheajattelusta, he eivät irtisanoudu perheestä tiiviinä yksikkönä. Kuivalaisen (2014: 20) mukaan puoliset muodostavat yhdessä suhteen, jossa kumppani on valittu muista kuin perheenlisäyksen tähtäävistä syistä. Tämän tutkielman aineistossa vastaajat eivät erikseen korosta etsineensä kumppania jakamaan nimenomaan kahden ihmisen lapsetonta arkea, mutta tuovat kuitenkin esille puolison merkityksen elämän rikastuttajana. Parisuhteen merkitys yksilöille onkin yhteiskunnassamme varsin korostunut (Kuivalainen 2014: 20), ja esimerkiksi onnistuneen avioliiton mittareita haetaan nykyään muualta kuin sen pitkäkestoisuudesta tai jälkikasvusta – parisuhteelta ja avioliitolta halutaan onnellisuutta sekä molemmille osapuolille tasapäistä mahdollisuutta toteuttaa itseään (Tolkki-Nikkonen 1990: 16).

Näen edellisen huomion sivuavan tämän tutkielman tuloksia, sillä kolmannessa kategoriassa vastaajat perustelevat vapaaehtoista lapsettomuuttaan halulla tehdä ”itselle mieluisia asioita”, ja itsensä toteuttamisen voinee katsoa sisältyvän näihin itselle mieluisiin asioihin. Toisaalta on hyvä ottaa huomioon, että Tolkki-Nikkosen (1990) tutkimuksen keskiössä oli parisuhteen dynamiikan yleinen tarkastelu, ei vapaaehtoisesti lapsettomien tutkimus.

Lapsiin ja lapsiperhe-elämään liittyviä näkemyksiään vastaajat kuvaavat varsin kielteisillä ilmaisuilla. He perustelevat lapsettomuuspäätöstään myös pelolla, joka liittyy lapsen mukanaan tuomaan suureen vastuuseen. Vastausviesteissä toistuvat maininnat halusta elää omaehtoista elämää, jossa kukaan ei rajoita tekemistä esimerkiksi aikataulullisesti. Tämän kategorian

perusteella vapaaehtoisesti lapsettomat haluavat toimia oman mielensä ja halujensa mukaan, spontaanisti ja ilman sitoumuksia. Vastausviesteissä lapsi nähdään tällaista vapaata ja spontaania elämää rajoittavana tekijänä, joka tuo mukanaan liikaa vastuuta ja velvollisuuksia. Tällainen vastuun pelkääminen ei välttämättä kieli suoranaista laiskuudesta tai kyvyttömyydestä kantaa vastuuta, vaan voi johtua esimerkiksi siitä, etteivät vapaaehtoisesti lapsettomat usko pärjäävänsä lapsen kanssa. Miettisen (2010: 17) mukaan vapaaehtoisesti lapsettomat saattavatkin usein epäillä omia kykyjään toimia vanhempana.

Neljännessä kategoriassa vastaajat esittävät lapsettomuuspäätöksensä perusteeksi sen, etteivät ole koskaan kokeneet vauvakuumetta, etteivät ole kiinnostuneita perhe-elämästä, tai etteivät pidä lapsista. Jotkut vastaajista kertovat suorastaan vihaavansa lapsia. Vastausviesteissään kirjoittajat kertovat, etteivät ole koskaan tunteneet tarvetta tai halua saada omaa jälkikasvua ja kuvaavatkin lapsiin ja lastenhankintaan liittyviä tunteitaan ja ajatuksiaan pääsääntöisesti hyvin negatiivisin ilmauksin. Kolmas ja neljäs kategoria ovat siltä osin yhteneväisiä, että molempien vastauksista välittyy kirjoittajien negatiivinen suhtautuminen nimenomaan perhe-elämään. Erona kuitenkin on, että kolmannen kategorian viesteissä vastaajat painottavat lapsen mukanaan tuomaa vastuuta ja ajallista panostusta, kun taas neljännessä kategoriassa korostuvat lapsiin liitetyt kielteiset ominaisuudet ja tavat. Molemmissa kategorioissa on kuitenkin havaittavissa selkeää vastahakoisuutta lapsiperhe-elämää kohtaan.

Viidennen kategorian viesteissä vastaajat kertovat vapaaehtoisen lapsettomuutensa perusteeksi omat persoonallisuus- ja luonteenpiirteensä. Vastaajat kuvailevat itseään muun muassa itsekkäiksi, laiskoiksi ja mukavuudenhaluisiksi ja ovat sitä mieltä, että nämä piirteet eivät sovellu perheelliselle henkilölle. Persoonallisuuden piirteisiin nojaavia vapaaehtoisen lapsettomuuden perusteita on tutkimuksessaan eritellyt myös Park (2005). Parkin (2005: 389) mukaan vanhemmalle epäsoviviksi koettuja piirteitä olivat muun muassa introversio, ahdistuneisuus, herkkyys, perfektionismi ja kärsimättömyys.

Katson tässä tutkielmassa mainittujen piirteiden liittyvän enemmän yksilön toimintaan, en suoranaisesti persoonallisuuden piirteisiin. Useimmissa tämän kategorian vastauksissa kirjoittajat kuvaavat itseään varsin negatiivisesti, mutta joukkoon mahtuu myös yksi poikkeus: yhdessä vastauksessa vastaaja kuvaa itseään liian älykkääksi hankkimaan lapsia.

Kuudennen vapaaehtoisen lapsettomuuden kategorian muodostavat ne vastaukset, joissa kirjoittajat kertovat työskentelevänsä lasten kanssa ja katsovat tämän riittävän – omalle jälkikasvulle ei vastaajien mukaan ole tarvetta. Useimmissa vastauksissa kirjoittajat kertovat, että työtehtävät lasten parissa riittävät heille ja tarkentavat, etteivät jaa vapaa-aikaansa

mielellään lasten kanssa. Yksi vastaajista kertoo olevansa opettaja ja lisää, että ammatinsa vuoksi hänen tuskin tarvitsee tarkemmin perustella, miksei halua omia lapsia. Kuudes kategoria on siinä määrin linjassa aikaisempien kategorioiden kanssa, että tässäkin lapset nähdään varsin negatiivisessa valossa, uuvuttavina ja huomiota vaativina.

Viimeisessä eli seitsemännessä kategoriassa vastaajat perustelevat vapaaehtoista lapsettomuuttaan yhteiskuntaan ja ympäristöön liittyvillä tekijöillä. Vastaajat tuovat viesteissään esille maapallon ylikansoitukseen, ilmastonmuutokseen ja yhteiskunnalliseen epätasa-arvoisuuteen liittyviä seikkoja, joiden vuoksi ovat päättäneet pysyä lapsettomina.

Useissa tämän kategorian vastauksissa esiintyy ilmaus ”maailmantilanne” ja vastaajien huoli siihen liittyen. Vapaaehtoisesti lapsettomien käyttämä samankaltainen termi ”maailman tila” esiintyy myös Jouhkimon ja Kokin (2000) tutkielmassa. Heidän diskurssianalyysissään ihmiset perustelevat vapaaehtoista lapsettomuuttaan epäsuotuisalla maailman tilalla, johon liittyvät muun muassa maailman liikakansoitus, epävarma tulevaisuus ja riittämättömät resurssit. Sekä tässä että Jouhkimon ja Kokin tutkielmassa vapaaehtoisesti lapsettomat pitävät maailmaa ja tulevaisuutta niin epävakaina ja arvaamattomina, että olisi kyseenalaista ja jopa moraalitonta altistaa omat jälkeläiset tällaiselle.

Vapaaehtoisesti lapseton, miksi ihmeessä? -verkkokeskustelusta löytyvät kategoriat ovat vahvasti linjassa Jouhkimon ja Kokin diskurssianalyysin tulosten kanssa: sekä tämän tutkielman tulosten että Jouhkimon ja Kokin (2000) diskurssianalyysin perusteella voidaan sanoa, että vapaaehtoisesti lapsettomat henkilöt arvostavat ja vaalivat impulsiivista elämää, johon ei kuulu sitoutuminen, tarkkojen tulevaisuuden suunnitelmien tekeminen tai toisten ihmisten aikataulujen ja tarpeiden mukaan toimiminen. Tällainen oman vapauden säilyttäminen sekä oman mielen ja aikataulun mukaan eläminen näyttäisivät olevan tärkeimmät syyt vapaaehtoiselle lapsettomuudelle sekä tässä tutkielmassa että Jouhkimon ja Kokin (2000) diskurssianalyysissa.

Sekä tässä tutkielmassa esitellyissä vapaaehtoisen lapsettomuuden perustelujen kategorioissa että Kuivalaisen (2014) sekä Jouhkimon ja Kokin (2000) tutkielmissa esiintyy yhteneväisyyksiä myös vanhemmuuteen, lapsiperhe-elämään, raskauteen ja synnytykseen liittyvissä tekijöissä. Kaikissa vanhemmuus ja lapsiperhe-elämä nähdään raskaana, aikaa ja taloudellisia resursseja vaativana ponnisteluna. Omassa tutkielmassani panin merkille, että miltei kaikissa henkilökohtaisiin syihin liittyvissä kategorioissa kaikenlainen perheellisyykseen liittyvä toiminta raskausajasta synnytykseen ja lasten kanssa elämiseen nähdään pääosin negatiivisena. Vaikka tässä tutkielmassa ei tehty diskurssianalyysia, voi keskustelun vastausviesteistä havaita selkeän ”taakkadiskurssin”, jossa lastenhankinta ja

lapsiperheen arki nähdään ennen kaikkea raskaana taakkana, ja vapaaehtoinen lapsettomuus eräänlaisena ”pelastuksena” tästä kaikesta vastenmielisyydestä.

Selkein ero tämän tutkielman tulosten ja Jouhkimon ja Kokin (2000) diskurssianalyysin välillä on naisen asemaan ja individualismiin liittyvät tekijät: siinä missä naistenlehtien teksteissä esiintyy modernin, itsenäisen ja ”kokonaisen” naisen diskurssi, *Vapaaehtoisesti lapseton, miksi ihmeessä?* -keskusteluketjussa vain pari vastaajaa kertovat, etteivät koe naiseutensa riippuvan äidiksi tulemisesta tai perheen perustamisesta, vaan muista elämänvalinnoista. Vaikka suoranaista feminististä kategoriaa ei tämän tutkielman verkkokeskusteluaineistosta voidakaan muodostaa, tuovat naiset välillisesti esille naisten oikeuksiin liittyviä teemoja. Naiset esimerkiksi sanoittavat omaan kehoonsa liittyvää itsemääräämisoikeuttaan ja itsensä toteuttamista raskautta ja synnytystä sekä työuraa ja vapautta koskevissa kategorioissa.

Naiseuteen ja feminismiin liittyvien aiheiden kautta on luontevaa tarkastella myös verkkokeskustelun osallistujien sukupuolijakaumaa. Useimmista vastausviesteistä käy ilmi, että vastaaja on sukupuoleltaan nainen tai naisoletettu. Tähän viittaavat esimerkiksi raskauteen, synnytykseen ja äidin rooliin liittyvät oletukset ja käsitykset, joita kirjoittajat tuovat vastauksissaan esille. Toisaalta keskustelussa esiintyy paljon myös sukupuolineutraaleja vastauksia, joiden sisällön perusteella ei voida päätellä kirjoittajan sukupuolta. Tällaisia ovat esimerkiksi useat työuraan ja persoonallisuuden piirteisiin liittyvät kommentit.

Aihe vapaa -palstan keskusteluketjuja lukiessani olen huomannut, että miespuoliset keskustelijat saattavat erikseen mainita oman sukupuolensa. Miehet voivat allekirjoittaa vastausviestinsä esimerkiksi lyhenteellä ”M32”, jossa M-kirjain viittaa sukupuoleen, numero 32 ikään. Tapa ilmoittaa sukupuoli voi johtua esimerkiksi siitä, että miehet haluavat tarjota keskusteluun eräänlaista ulkopuolisen tahon näkökulmaa, Vauva.fi kun on pääsääntöisesti naisille suunnattu ja naiset muodostavat suurimman osan käyttäjäkunnasta. Heinosen (2016: 2–5) mukaan tällaiset äitiys- ja perhe-elämäaiheiset foorumit ovatkin nimenomaan monille naisille hyvin merkityksellisiä ja tarjoavat heille paitsi yhteisöllisyyden kokemuksia, myös ympäristön jossa keskustella sellaisista itselle tärkeistä asioista, joista he eivät muutoin voi omassa arkiympäristössään syystä tai toisesta puhua.

Soveltavan kielentutkimuksen ja diskurssintutkimuksen näkökulmista on mielenkiintoista kiinnittää huomiota myös niihin asioihin, joita ei sanota. Tässä tutkielmassa voidaan myös pohtia sitä, *ketkä* jäävät miltei tyystin puuttumaan. Voisiko miesten vähäinen määrä Vauva.fi:n kaltaisilla sivustoilla ja tässä keskustelussa johtua siitä, että vauvoihin ja perhe-elämään liittyvä keskustelu koetaan yhteiskunnassa edelleen varsin feminiiniseksi ja Heinosta (2016: 5)

mukaillen ”naisten kieleksi”? Entä voisivatko puuttuvat kommentit lastenhankinnan ja perhe-elämän hyvistä puolista johtua siitä, että Aihe vapaa -palstalla ovat muutoinkin enemmistössä ne keskustelut, joissa tuodaan esille vain ja ainoastaan näiden ikäviä puolia perhearjen hyvyyden sijaan?

Toisessa tutkimuskysymyksessä olen keskittynyt erittelemään verkkokeskustelun aloitus- ja vastausviesteissä esiintyviä argumentointitapoja. *Vapaaehtoisesti lapseton, miksi ihmeessä?* -keskusteluketju on retorisena tilanteena (Kakkuri-Knuutila 1998) hyvin vapaamuotoinen, ja keskustelun aloittaja on suunnannut kysymyksensä ”miksi et halua lapsia?” tietylle erityisyleisölle (Perelman 1992; Summa 1996) eli vapaaehtoisesti lapsettomille, joiden elämänvalintojen tietää poikkeavan suuresti hänen omistaan.

Aloittaja on mahdollisesti ennakoanut yleisönsä mielenlaatua sekä ajatusmaailmaa ja huomionut nämä omassa argumentoinnissaan: heti viestinsä alussa hän tuo esille ethostaan vannomalla vilpittömyyttään, jonka jälkeen käyttää viestissään ateoreettista vetoamista vakuuttaakseen yleisönsä esittämällä ainoastaan omia henkilökohtaisia näkemyksiään ja kokemuksiaan. Verbivalinnoillaan aloittaja rakentaa argumentaatiotaan näennäisen järkiperäisiin perusteluihin vedoten: ”En tiedä (mitä tekisin ilman lapsia)” ”En keksi (muuta tekemistä)”.

Ateoreettinen vetoaminen on vahvassa roolissa myös vastausviestien argumentaatiossa. Keskustelijat hyödyntävät kaikissa seitsemässä kategoriassa omiin tunteisiinsa, oletuksiinsa ja näkemyksiinsä perustuvaa argumentointia, eivätkä juurikaan pyri vetoamaan lukijan järkeen (logos) esimerkiksi tutkimustiedolla, asiantuntijoiden lausunnoilla tai ”järkipuheella”. Poikkeuksen tekevät viimeiseen kategoriaan eli ympäristötekijöihin liittyvät vastausviestit, joissa vastaajat perustelevat vapaaehtoista lapsettomuuttaan muun muassa maapallon ylikansoituksella.

Omiin persoonapiirteisiin liittyvässä kategoriassa yksi vastaaja perustelee vapaaehtoista lapsettomuuttaan puhtaasti järjellä toteamalla, että kokee olevansa liian älykäs hankkimaan lapsia. Vastaajan esittämä peruste on linjassa Lainialan (2012: 50–51) huomion kanssa – lastenhankinta ei ole millään tasolla täysin rationaalinen valinta, sillä joidenkin tutkimusten mukaan parisuhteen laatu heikkenee perheenisäyksen myötä. Tästä huolimatta monet päätyvät perheenisäyksen hankkimiseen ja ottavat täten tietoisesti riskin (Lainiala 2012: 50–51). Yhteenvetona voidaan todeta, ettei vastausviestien argumentointitavoissa esiinny kovinkaan suurta vaihtelua eri kategorioiden välillä, vaan selkeimmät eroavaisuudet liittyvät vastaajien käyttämiin retorisiin keinoihin.

Ajoittain vastaajat esittävät hyvinkin tiukkojakin väitteitä (esim. ”Lapsiperheen elämä ei kiinnosta yhtään”, ”Lapsissa on hirveästi vastuuta”), joita sitten perustelevat käyttäen tunnekokemuksiin liittyviä ilmaisuja kuten ”tuntuu että”, ”koen että”, ”en tykkää”, ”nautin” ja ”inhoan”. Vastaajien käyttämän ateoreettisen vetoamisen yhteydessä on oleellista huomioida verkkokeskustelun vapaamuotoisuus ja aloittajan henkilökohtaiseksi osoitettu kysymys, johon hän ei välttämättä odotakaan tieteellisesti pitäviä perusteluja. Koska aloittajan kysymys liittyy vapaaehtoisesti lapsettomien henkilökohtaiseen elämänvalintaan, voidaan vastausviestien odottaa kuvaavan aihetta nimenomaan vastaajien omasta näkökulmasta.

Kolmannessa tutkimuskysymyksessä olen eritellyt verkkokeskustelun aloitusviestissä ja vastausviesteissä esiintyviä retorisia keinoja. Tutkielmassa oli aiheellista analysoida myös aloitusviestin retoriikkaa, sillä aloitusviestissä esiintyvillä sanavalinnoilla ja tyylikeinoilla voidaan katsoa osaltaan olevan vaikutusta vastausviestien sisältöön ja koko keskustelun rakentumiseen.

Aloitusviestin retorinen kokonaisuus on ristiriitainen: keskustelun otsikon ”Vapaaehtoisesti lapseton, miksi ihmeessä?” perusteella aloittajalla on tietty ennakoasenne vapaaehtoisesti lapsetonta elämäntapaa kohtaan, mutta hän kuitenkin aloittaa viestinsä kertomalla vilpittömyydestään. Otsikon loppuun lisätty ”ihmeessä” viestii aloittajan haasteista ymmärtää omasta vapaasta tahdostaan lapsettomia ja on ristiriidassa ensimmäiseen virkkeeseen, jossa hän tuo esille rehellisiä tarkoituksiaan.

Aloittajan ilmaisussa korostuvat retorisia keinoja ehdottomien ja voimakkaiden kieltolauseiden toisto sekä minäkeskeinen kerronta: ”En halua”, ”enkä ole nähnyt”, ”En tiedä” ja ”En keksi”. Aloitusviestin retorinen tyyli on aloittajan sanavalintojen suhteen asiallinen, mutta hyvin minäkeskeinen: aloittaja ei kysy tarkentavia lisäkysymyksiä erityisyleisöltään eli vapaaehtoisesti lapsettomilta, vaan keskittyy kertomaan omista valinnoistaan. Muita retorisia tehokeinoja kuten takausta, suojausta tai vahvistusta aloittaja ei käytä.

Vastausviestien käytetyimmät retoriset keinot liittyvät tekstien tyylillisiin elementteihin. Vastaajat käyttävät viesteissään paljon kielteisiä ääri-ilmaisuja sekä arkista, alatyylisiä ja karkeaa kieltä. Ehdottomuutta korostavia kieltolauseita ovat muun muassa ”En ole koskaan”, ”en ikinä”, ”en ikimainmassa”, ”en jaksa yhtään” sekä ”ei kiinnosta yhtään”, joita vastaajat käyttävät etenkin raskautta ja synnytystä koskevassa kategoriassa sekä lapsiperhe-elämään liittyvissä kommentteissa. Ensimmäisessä kategoriassa *Raskaus ja synnytys eivät houkuta* tällaisia ehdottomia kieltolauseita esiintyy enemmän kuin muissa kategorioissa. Tämän kategorian vastauksissa esiintyy myös alatyylisiä kielikuvia, kuten ”siitosnauta” ja ”synnytyskone”, sekä karkeita ilmaisuja kuten ”ronkkiminen”, ”sörkkiminen” ja ”paskan

puhuminen”. Edellisen kaltaista alatyylä esiintyy myös *Halu nauttia vapaudesta ja itselle mieluisista asioista* -kategorian vastauksessa, joissa kirjoittaja käyttää muun muassa ilmaisuja ”väsynyt mamma” ja ”räkänokka” kuvaillessaan lapsiperheen äitiä ja lasta. Vaikka lapset nähdään kaikissa kategorioissa vaivaa, vastuuta, huolta ja haittaa aiheuttavina rasitteina ja perhe-elämä vastenmielisenä, raskaana suorituksena, ei muissa kategorioissa esiinny yhtä paljon voimakkaita alatyylin ilmauksia kuin ensimmäisessä ja neljännessä kategoriassa.

Tarkkaa syytä etenkin näissä kategorioissa esiintyvään alatyylin lienee mahdotonta löytää, mutta vastauksia voidaan hakea muun muassa kategorioiden fyysisyydestä: raskausaika, synnytys ja vauvakuume ovat naiselle – vauvakuume mahdollisesti myös miehelle – varsin intiimejä ja intensiivisiä kehollisia kokemuksia, jolloin myös näihin liittyviä mielikuvia, ajatuksia ja tunteita voi olla helpompi sanottaa voimakkaillakin ilmauksilla.

Karkeaa kieltä ja arkisia ilmaisuja kuten ”rönnöttää”, ”tissutella kaljaa”, ”mukula”, ”juokseminen ja ramppaaminen”, ”lastenvahtien kanssa säätäminen” sekä ”helvetin kylmä ja julma paikka” esiintyy kaikissa kategorioissa. Edellä mainituilla ilmaisuilla kirjoittajat haluavat kenties korostaa lapsettomaan ja perheelliseen elämään liittyviä tuntojaan sekä herättää huomiota. Karkeitä ja arkisia ilmaisuja käyttämällä kirjoittajat myös muokkaavat vastauksensa niin sanotusti omaan suuhun sopivaksi, jolloin vastausviestistä tulee persoonallisempi ja se saa tällöin erilaista painoarvoa.

Monitasoista kerrontaa kuten huumoria tai sarkasmia vastaajat eivät analysoiduissa viesteissä juurikaan käytä, vaan vastaukset pysyttelevät yksitasoisina, suorina ja kärkkäinä. Tähän voi olla syynä muun muassa se, että keskustelun aloittaja esittää oman kysymyksensä suoraan ja kiertelemättä, antaen samalla vaikutelman ettei itse pysty samastumaan vapaaehtoisesti lapsettoman asemaan – tähän viittaa muun muassa verkkokeskustelun otsikossa olevan kysymyksen jälkeen lisätty ”ihmeessä”.

Vaikka aloittaja kertoo olevansa vilpittömin aikein liikkeellä, hänen omia henkilökohtaisia valintojaan korostavalla ilmaisulla lienee myös vahva vaikutus siihen, että vastaajat ovat ikään kuin puolustuskannalla ja katsovat aiheelliseksi antaa samalla mitalla takaisin. Kuten vapaaehtoista lapsettomuutta koskevassa luvussa mainittiin, ei lapsettomuuspäätös tapahdu hetken mielijohteesta, vaan on useimmiten tarkan harkinnan tulos. Aihe ei täten itsessään tarjoa perusteita humoristiselle ja kevyelle ilmaisulle, vaan on tarkkaan punnittu valinta ja todellinen elämäntapa.

Tarkasteltaessa vastausviestien ilmaisutyylien syitä yhteiskunnallisessa kontekstissa, on aiheellista ottaa huomioon, että vapaaehtoinen lapsettomuus on perinteisestä ydinperhekäsityksestä voimakkaasti poikkeava valinta. Vastaajat ovat siis mahdollisesti

saaneet osakseen paljon ympäristön painetta ja paheksuntaa, joiden aiheuttama turhautuminen sekä muilta ihmisiltä kuullut ikävät kommentit voivat olla osasyinä vastaajien kärkkääseen ilmaisuun. Toisaalta verkkokeskustelu myös tarjoaa vastaajille optimaalisen mahdollisuuden tuoda anonyymisti ja avoimesti esille kaikki vapaaehtoiseen lapsettomuuteen liittyvät ajatukset juuri sellaisina kuin ne ovat, ilman keskeytyksiä. Näin ollen vastaajat ovat kenties päättäneet hyödyntää mahdollisuuttaan avata sanaisen arkkunsa ja ilmaisevat viesteissään kiertelemättä kaikki pinnan alla kytevät tunteet ja ajatukset, jotka saattavat muissa yhteyksissä jäädä ilmaisematta.

Myös aloitusviestin tarkastelussa on aihetta kiinnittää huomiota niihin asioihin, mitkä on jätetty sanomatta ja kuinka nämä puuttuvat palaset osaltaan vaikuttavat koko keskustelun rakentumiseen. Vaikka aloittaja ei perustele omaa lastenhankintaansa perinteisillä perhearvoilla – avioliitolla, perheenlisäyksellä ja kiireisellä elämänrytmillä – vastaajat itse tuovat voimakkaasti esille näihin teemoihin liittyviä käsityksiä. Näin ollen *Vapaaehtoisesti lapseton, miksi ihmeessä?* -keskustelussa on pitkälti kyse vastaajien lapsiperhe-elämään ja lapsiin kohdistuvista oletuksista, ei niinkään aloittajan esittämistä kuvauksista.

Tyylikeinojen lisäksi vastaajat hyödyntävät viesteissään luettelua retorisenä keinona miltei kaikissa kategorioissa. Esimerkiksi ensimmäisessä kategoriassa vastaajat luettelevat kieltolausein niitä asioita, jotka raskaudessa ja synnytyksessä epäilyttävät ja herättävät negatiivisia tunteita. *Halu nauttia vapaudesta ja itselle mieluisista asioista* -kategoriassa vastaajat luettelevat sellaisia asioita, joista pystyvät nauttimaan nimenomaan lapsettomina: ”Nautin siitä kun saan olla TÄYSIN rauhassa, kukaan ei juttele, kysele, huuda, kilju, itke tai ole muuten vaatimassa jatkuvasti huomiota”. *Ei vauvakuumetta tai kiinnostusta perhe-elämään* -kategoriassa vastaajat puolestaan luettelevat niitä piirteitä, ominaisuuksia ja tapoja, joista eivät lapsissa pidä: ”Minä inhoan lasten takertuvuutta, tarvitsevuutta, meluisuutta ja sotkuisuutta, ääntä ja puhetapaa, moraalin ja käytöstopojen puutetta, itsekeskeisyyttä, suorapuheisuutta, tietämättömyyttä ja paskaa huumoria”. Luetteleminen voi olla kärkkäyden tavoin eräänlainen vastalause aloittajan esittämiin perheenlisäyksen perusteisiin.

Retorisista keinoista käytetyimpiä ovat erilaiset tyylikeinot sekä luettelu, mutta vastaajat hyödyntävät viesteissään hieman myös toistoa ja vastakkainasettelua. Eräs vastaaja esimerkiksi korostaa perheenlisäyksen mukanaan tuomaa kuormaa toistavalla ilmaisulla ”valtavasti työtä ja valtavasti vastuuta”. Vastakkainasettelulla vastaajat luovat kuvan raskaasta lapsiperheen arjesta kuvailemalla elämää, jossa nautinto, itsenäisyys ja vapaa-aika ovat harvinaista luksusta tai puuttuvat tyystin. Vastaajat rinnastavat voimia vievän perhe-elämän nykyiseen, spontaaniin ja impulsiiviseen elämäntapaansa, jossa voi ”tissutella kaljaa” ja ”rönnöttää” oman mielen ja

aikataulun mukaan. Nautinnon ja vapauden merkitystä vastaajat korostavat vastakkaisilla ilmauksilla ”lapsiperherutiinien orja”, ”lapsiperheiden leikki” sekä ”säättäminen lastenvahtien kanssa”. Retorisia kysymyksiä vastaajat käyttävät hyvin vähän. *Ei vauvakuumetta tai kiinnostusta perhe-elämään* -kategoriassa eräs vastaaja kertoo suoraan inhoavansa lapsia ja lisää vastauksensa loppuun retorisen kysymyksen ”Eikö olisi nimenomaan absurdia hankkia lapsia jos niitä inhoaa?”. Ympäristöön liittyvien kategoriassa eräs kirjoittaa nykyajan olevan ”liian pelottavaa” ja lisää tämän perään kysymyksen ”millaisessa maailmassa lapseni joutuisi elämään?”.

Kokonaisuudessaan keskustelun vastaajat käyttävät runsaasti keskenään yhteneviä argumentoinnin tapoja ja retorisia keinoja. Vastausviestien retorinen tyyli on pääpiirteissään suoraa, kärkeästä ja vapaamuotoista. Paikoin vastaajat käyttävät arkista, karkeaa ja alatyylisäkin ilmaisua. Niin aloittaja kuin vastaajatkin suhtautuvat erityisyleisönsä – aloittaja vapaaehtoisesti lapsettomiin, vapaaehtoisesti lapsettomat aloittajaan – kiertelemättä ja mitään peittelemättä.

Vapaaehtoisesti lapsettomat ry:n (2019) sekä Miettisen ja Rotkirchin (2008) luonnehdinta vapaaehtoisesta lapsettomuudesta saa uusia sävyjä, kun huomioidaan ne *Vapaaehtoisesti lapseton, miksi ihmeessä?* -keskusteluketjussa esiintyvät vapaaehtoisen lapsettomuuden perustelut, jotka jätin analyysin ulkopuolelle. Monet keskusteluketjuun vastanneista argumentoivat vapaaehtoista lapsettomuuttaan terveyteen ja sosioekonomiseen asemaan liittyvillä tekijöillä, joihin ihminen ei itse voi välttämättä vaikuttaa. Tällöin on aiheellista pohtia, missä määrin tällaiset perustelut ovat vapaaehtoista lapsettomuutta, vai ovatko ne sitä ollenkaan.

Tarkasteltaessa vastausviestejä soveltavan kielentutkimuksen sekä diskurssintutkimuksen näkemykset kielen dialogisuudesta ja todellisuutta rakentavasta luonteesta huomioiden, voidaan vastaajien katsoa muodostavan lastenhankinnasta ja perhe-elämästä varsin kielteistä ja paikoin jopa vastenmielistä kuvaa. Analysoiduissa vastauksissa toistuvat ja korostuvat perhe-elämään liittyvät negatiiviset tekijät, eivätkä vastaajat juurikaan tunnu edes yrittävän nähdä perheenlisäyksen positiivisia puolia.

Alhaisten syntyvyyslukujen ja tutkimusaineiston puitteissa on aiheellista pohtia esimerkiksi mediassa esiintyvän kielen osuutta asiaan. Mitkä ovat mahtaneet olla niitä ratkaisevimpia tekijöitä, jotka ovat saaneet niin monet näkemään perhe-elämän ottajana antajan sijaan? Voisivatko osasyinä olla sosiaalisessa mediassa, keskustelupalstoilla, blogeissa ja lehdissä yleistyneet sisällöt, joissa perheenlisäyksen nurjista puolista puhutaan suoraan ja kaunistelematta? Itse näkisin eräänä mahdollisena syynä sen, että perheelliset ihmiset

uskaltavat avoimesti tuoda esimerkiksi sosiaalisessa mediassa esille perhe-elämän sekä vanhemmuuden raskauden, ja kääntöpuolet ovat jostain syystä vapaaehtoisesti lapsettomien mielissä korostuneet. Ehkä suomalaisten vanhempien odotukset itseä ja perhe-elämää kohtaan ovat niin korkealla, että voimattomuuden ja epätoivon tunteita nousee helpommin, ja näistä avaudutaan eri ilmaisukanavissa, mikä osaltaan aiheuttaa ikäviä ja vastenmielisiä tunteita lukijoissa. Aiempina vuosikymmeninä perhe-elämän kääntöpuolet eivät välttämättä tulleet ”julkiseen levitykseen” samassa mittakaavassa kuin nykyään, koska sosiaalista mediaa ei tuolloin ollut.

Toisaalta on hyvä huomioida lastenhankinnan lykkäämisestä tehty Väestöliiton tutkimus (Rotkirch ym. 2017), jossa ei ainakaan erikseen mainita vapaaehtoisen lapsettomuuden syyksi perinteisestä tai sosiaalisesta mediasta saatuja vaikutteita ja vakuutteluja, vaan syyt lykkäämiseen liittyivät pitkälti yhteiskunnan ja yksityiselämän tekijöihin, kuten työpaikkaan ja parisuhteeseen. Näkisin, että vaikka kielellä ja sen rakentamilla näkemyksillä, merkityksillä ja totuuksilla olisi voimakas vaikutus yksittäisessä verkkokeskustelussa, ei sen perusteella voida tehdä suoria johtopäätöksiä kokonaisen yhteiskunnan tilasta.

5.2 Oman työn arviointi ja jatkotutkimusehdotuksia

Maamme laskeva syntyvyys ja vapaaehtoinen lapsettomuus suomalaisten keskustelupalstojen uusina kestoaiheina saivat pohtimaan, miten ihmiselämän keskeisimpiä tekijöitä – perheellisyyttä ja sen puuttumista – sanoitetaan. Vapaaehtoista lapsettomuutta ei ole soveltavan kielentutkimuksen puolella aikaisemmin juuri lainkaan tutkittu, joten aihe on tällä tutkimuskentällä sekä ajankohtainen että tuore.

Tutkimusaineisto oli verkossa valmiina saatavilla, joten aineiston keräysprosessi itsessään oli helppo ja ajallisesti optimaalinen tämän tutkielman aikataulua ajatellen. Analysoitavien viestien siirtäminen tekstinkäsittelyohjelmaan ja siitä edelleen tulostettuun muotoon paperille nopeuttivat aineiston haltuunottoa ja selkeyttivät sen konkreettista käsittelyä sekä itse analysointivaihetta, sillä tulostettuun aineistoon oli helppo tehdä omia merkintöjä ja huomioita. Aineistoon tutustuminen eli analysoitavien viestien lukeminen useaan kertaan kannatti, sillä se joudutti eri kategorioiden löytämistä tekstistä. Tutkimusaineistoa koskevat haasteet liittyivät lähinnä materiaalin suureen määrään. Verkkokeskusteluun oli ehtinyt kerääntyä yhteensä 387 viestiä, joten analysoitavien vastausviestien etsiminen niiden joukosta vei aikaa.

Sekä tutkimusaihe että aineisto olivat monisyisiä ja mielenkiintoisia, joten kiinnostuksen ylläpitäminen oli helppoa ja työskentely mielenkiintoista. Isoimmat tutkielman tekemiseen

liittyvät haasteet liittyivät sopivan ja selkeän teoreettisen viitekehyksen löytämiseen – alkuperäinen ajatus diskurssianalyysistä ei tämän tutkielman puitteissa toteutunut, mutta nyt jälkeinpäin voin todeta argumentaatioanalyysin osoittautuneen sopivaksi valinnaksi. Argumentaatioanalyttisin menetelmin sain eriteltyä tarkasti verkkokeskustelun kielellistä tasoa – argumentointitapoja ja retorisia keinoja, joilla keskustelijat pyrkivät vaikuttamaan yleisöönsä. Argumentaatioanalyysi ei kuitenkaan tarjoa tyhjentävää selitystä esimerkiksi sille, *miksi* vastaajat käyttävät tiettyjä retorisia keinoja tai argumentoinnin tapoja ja ovatko nämä valinnat tietoisia vai eivät.

Vapaaehtoinen lapsettomuus on tutkimuskohteena monisyinen ja tarjoaa lukuisia mahdollisuuksia tutkimuksen tekoon. Samasta aiheesta voisi jatkaa esimerkiksi haastattelututkimuksen muodossa. Varsinaisen analyysin kohteina voisivat edelleen olla vastaajien käyttämät argumentointitavat ja retoriset keinot, joiden lisäksi haastateltaville voisi esittää tarkentavia kysymyksiä valittuihin ilmaisun tehokeinoihin liittyen. Toki on hyvä huomioida, että tässä tutkielmassa esitetyt vastaukset rakentuvat retorisen tilanteen mukaan: aloittajan esittämät perustelut omalle perheenlisäykselleen ovat voineet osaltaan vaikuttaa suurestikin siihen, miten vastaajat argumentoivat omaa lapsettomuuttaan. Näin ollen ei voida odottaa, että haastattelututkimuksella saataisiin samanlaisia vastauksia. Tämä taas luo itsessään raamit esimerkiksi vertailututkimukselle, jossa olisi mahdollista selvittää, miten henkilöhaastatteluiden argumentointi eroaa verkkokeskustelun vastaavasta.

Haastattelututkimuksen lisäksi *Vapaaehtoisesti lapseton, miksi ihmeessä?* -ketjua voisi tutkia kokonaisuutena, kaikki 387 vastausviestiä mukaan luettuina, Herringin (1996) verkkokeskusteluja koskevien teorioiden pohjalta. Herring (1996) on tutkinut verkkokeskustelujen rakenteita ja keskustelukonventioita, joten tutkimusaineistona *Vapaaehtoisesti lapseton, miksi ihmeessä?* soveltuisi Herringin teoreettiseen viitekehykseen hyvin. Toisaalta kyseisestä keskusteluketjusta voisi tehdä myös pelkkää argumentaatioanalyysiä ottamalla mukaan kaikki vastausviestit. Analyysissä voisi tarkastella eri vastausviestien välisiä yhteyksiä, vaikutusmekanismeja ja laajempaa diskursiivista kontekstia huomioimalla myös muut aiheesta käydyt Vauva.fi-sivuston keskustelut. Tässä tutkielmassa aineisto oli valikoitua, joten niin sanottua ”rikkonaista” aineistoa ei välttämättä olisi ollut mielekästä tutkia keskusteluanalyysin kautta.

Jatkotutkimuksissa vapaaehtoista lapsettomuutta voisi lähestyä myös muiden sosiaalisten medioiden kautta. Internetin keskustelupalstojen lisäksi aiheesta löytyy päivityksiä muun muassa Facebookista ja anonyymiyteen perustuvasta viesti- ja kuvasovellus Jodelista. Facebookin ja Jodelin kaltaisilla sosiaalisilla medioilla ei ole yhtä pitkää historiaa kuin niin

sanotuilla perinteisillä keskustelupalstoilla, mutta ne ovat suosittuja moderneja kohtaamispaikkoja, joissa ihmiset kertovat avoimestikin elämänvalinnoistaan. Näen, että sosiaalinen media on tänä päivänä yksi keskeisimmistä viestintäväylistä ja sen eri palveluissa ja sovelluksissa käytävä keskustelu paitsi heijastelee voimakkaasti yhteiskunnassa vallalla olevia tilanteita, myös sitoo minkä tahansa aiheen tiiviisti juuri tähän hetkeen. Näin ollen vapaaehtoisesta lapsettomuudesta käytävän keskustelun tutkimusta voisi ”päivittää” vielä lisää eli tarkastella aihetta myös uudempien somekanavien viitekehyksessä.

LÄHTEET

Autio, Laura 2018: *”Lasten tekeminen olisi vienyt minulta mahdollisuuden elää haluamaani elämää”*: tarinoita vapaaehtoisesta lapsettomuudesta. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Bakhtin, Mikhail Mikhailovich 1981: *The Dialogic Imagination. Four essays by M.M. Bakhtin*. Käännös C. Emerson & M. Holquist. Austin: University of Texas Press.

Dufva, Hannele, Aro, Mari, Suni, Minna & Salo, Olli-Pekka 2011: *Onko kieltä olemassa? Teoreettinen kielitiede, soveltava kielitiede ja kielen oppimisen tutkimus*. AFinLA-e Soveltavan kielitieteen tutkimuksia 2011 2011/n:o 3

Fairclough, Norman 1992: *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press.

Haapanen, Pirkko 1996: *Roomalaisten korkein taito – johdanto antiikin retoriikkaan*. – Palonen, Kari & Summa, Hilka (toim.), *Pelkkää retoriikkaa* s. 31. Tampere: Vastapaino.

Heinonen, Mira-Maria 2016: *Äitiyskeskustelun paikka. Kirjoittajien suhtautuminen vauvakuume-keskusteluketjuun ja sen sisällä tapahtuvaan toimintaan Suomi24.fi:n keskustelupalstalla*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Helasvuo, Marja-Liisa, Johansson, Marjut & Tanskanen, Sanna-Kaisa (toim.) 2014: *Kieli verkossa – Näkökulmia digitaaliseen vuorovaikutukseen*. SKS – Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Herring, Susan 1996: *Computer-mediated communication: linguistic, social, and cross-cultural perspectives*. J. Benjamins.

Hintikka, Kari A. 2007: *Web 2.0 - johdatus internetin uusiin liiketoimintamahdollisuuksiin*. – <http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/sosiaalinen-media> 5.3.2020

Huhta, Liisa & Meriläinen, Roosa 2009: *Feministin käsikirja*. Jyväskylä: Gummerus Kustannus Oy.

Jouhkimo, Toni & Kokki, Ruut 2000: *”Tämä on kahden aikuisen hemmottelusuhde.” Diskurssianalyysi vapaaehtoisesti lapsettomasta elämänpolitiikasta*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa (toim.) 1998: *Argumentti ja kritiikki – lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot*. Helsinki: Gaudeamus.

Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa & Halonen, Ilpo 1998: *Argumentaatioanalyysi ja hyvän argumentin ehdot*. – Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa (toim.), *Argumentti ja kritiikki – lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot*. Helsinki: Gaudeamus.

Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa & Ylikoski, Petri 1998: *Merkitys ja tulkinta*. – Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa (toim.), *Argumentti ja kritiikki – lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot*. Helsinki: Gaudeamus.

Karlsson, Fred 2004: *Yleinen kielitiede*. Helsinki: Gaudeamus.

KS=Kielitoimiston sanakirja. Kotimaisten kielten keskus ja Kielikone Oy.

<https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/olio> 29.4.2020

<https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/aika> 29.4.2020

<https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/rampata> 8.5.2020

<https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/mukula> 9.5.2020

Kuivalainen, Laura 2014: *"Kun haikaraa ei kutsuta kylään": tutkimuskohteena vapaaehtoinen lapsettomuus*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Laaksonen, Salla-Maaria & Matikainen, Janne 2013: Tutkimuskohteena vuorovaikutus ja keskustelu verkossa. – Laaksonen, Salla-Maaria, Matikainen, Janne & Tikka, Minttu (toim.), *Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät*. Tampere: Vastapaino.

Lainiala, Lassi 2012: Toiveesta toteutukseen. Suomalaisten lastenhankintaa selittäviä tekijöitä. Väestötutkimuslaitos Katsauksia E 44/2012. Helsinki: Väestöliitto.

Lähteenmäki, Mika 2010: Heteroglossia and voice: Conceptualizing linguistic diversity from a Bakhtinian perspective. – Lähteenmäki, Mika & Vanhala-Aniszewski, Marjatta (toim.), *Language Ideologies in Transition: Multilingualism in Russia and Finland*. Frankfurt am Main: Peter Lang.

Malaty, Nefertiti 2018: Ei äitimateriaalia. Kouvola: Reuna Oy.

Miettinen, Anneli 2010: Voluntary or Involuntary Childlessness? Socio-Demographic Factors and Childlessness Intentions among Childless Finnish Men and Women aged 25–44. Finnish Yearbook of Population Research XLV 2010. –

https://www.vaestoliitto.fi/kirjaudu/?E26704GOTO=/%40Bin/850179/YB%2b2010_Miettinen,%2b%2b5%251324.pdf&E*Error=UNAUTHORIZED 14.7.2020

Miettinen, Anneli & Rotkirch, Anna 2008: Milloin on lapsen aika? Lastenhankinnan toiveet ja esteet. Perhebarometri 2008. Väestötutkimuslaitos Katsauksia E 34/2008. Helsinki: VL-Markkinointi Oy.

Park, Kristin 2005: Choosing Childlessness: Weber's Typology of Action and Motives of the Voluntarily Childless. – *Sociological Inquiry* 75 (3) s. 372–402.

– <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1475-682X.2005.00127.x> 17.7.2020

Partanen, Annika 2018: *"Ei oo syytä hankkia muttei oo syytä olla hankkimatta": lapsen hankinnan lykkääminen ja vapaaehtoinen lapsettomuus parihaastatteluissa*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Perelman, Chaïm 1982: *The Realm of Rhetoric*. Yhdysvallat: University of Notre Dame Press.

Perelman, Chaïm 1996 (alkuperäinen teos vuodelta 1977): *Retoriikan valtakunta*. Tampere: Vastapaino.

Pietikäinen, Sari & Mäntynen, Anne (toim.) 2009: *Kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.

Pietikäinen, Sari & Mäntynen, Anne (toim.) 2019: *Uusi kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.

Piirainen-Marsh, Arja & Huhta, Ari 2000: Soveltava kielentutkimus ja tutkimuksenteon peruskysymykset. Teoksessa Sajavaara, Kari & Piirainen-Marsh, Arja (toim.), *Näkökulmia soveltavaan kielentutkimukseen*. Soveltavan kielentutkimuksen keskus. Jyväskylän yliopisto.

Pomerantz, Anita 1986: Extreme Case Formulations: A way of legitimating claims. – *Human Studies* 9. University of Albany.

Pääkkönen, Irmeli & Varis, Markku 2000: *Kriittinen lukutaito*. Helsinki: Finn Lectura.

Rotkirch, Anna, Tammissalo, Kristiina, Miettinen, Anneli & Berg, Venla 2017: *Perhebarometri 2017: Miksi vanhemmuutta lykätään? Nuorten aikuisten näkemyksiä lastensaannista*. Helsinki: Väestöliitto ry.

Sajavaara, Kari 2000: *Soveltava kielentutkimus*. – Sajavaara, Kari & Piirainen-Marsh, Arja (toim.), *Näkökulmia soveltavaan kielentutkimukseen*. Soveltavan kielentutkimuksen keskus. Jyväskylän yliopisto

Siitonen, Arto & Halonen, Ilpo 1997: *Ajattelu ja argumentointi*. Helsinki: WSOY.

Summa, Hilikka 1996: *Kolme näkökulmaa uuteen retoriikkaan*. – Palonen, Kari & Summa, Hilikka (toim.), *Pelkkää retoriikkaa*. Tampere: Vastapaino.

Tieteen termipankki 2020: *Kielitiede: presuppositio*. – <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kielitiede:presuppositio> 11.4.2020

Tilastokeskus 2018: *Nuorten väkiluku uhkaa vähentyä huomattavasti syntyvyyden laskusta johtuen*. – http://www.stat.fi/til/vaenn/2018/vaenn_2018-11-16_tie_001_fi.html 26.3.2020

Tilastokeskus 2020: *Suomen ennakkoväkiluku helmikuun lopussa 5 526 774*. – http://www.stat.fi/til/vamuu/2020/02/vamuu_2020_02_2020-03-24_tie_001_fi.html 26.3.2020

Tolkki-Nikkonen, Mirja 1990: *Parisuhde, perhesuhde, olosuhde. Mikä pitää avioliiton koossa 15 vuoden jälkeen?* Helsinki: Gaudeamus.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Uotila, Hannele 1998: *Vapaaehtoinen lapsettomuus: perinteet vastaan yksilöllistyminen*. Pro gradu - tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Vapaaehtoisesti lapsettomat ry 2019: *Vapaaehtoisesti lapsettomat ry*. <https://vapaaehtoisestilapsettomat.fi/etusivu> 5.12.2019

Väestöliitto ry 2020: *Monenlaiset perheet*. – https://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/pienten_lasten_vanhemmat/lapsijaseksua_alisuus/usein-kysytyt-kysymykset/monenlaiset-perheet/ 1.2.2020

Välimaa, Riikka 2016: *Argumentointi ja argumentointivirheet verkkokeskustelussa*. Pro gradu - tutkielma. Tampereen yliopiston kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteen yksikkö.

Wiberg, Matti & Koura, Antti 1996: *Kansanedustajat ovat kysyvinään ja ministerit ovat vastaavinaan*. – Palonen, Kari & Summa, Hilikka (toim.), *Pelkkää retoriikkaa* s. 199–200. Tampere: Vastapaino.